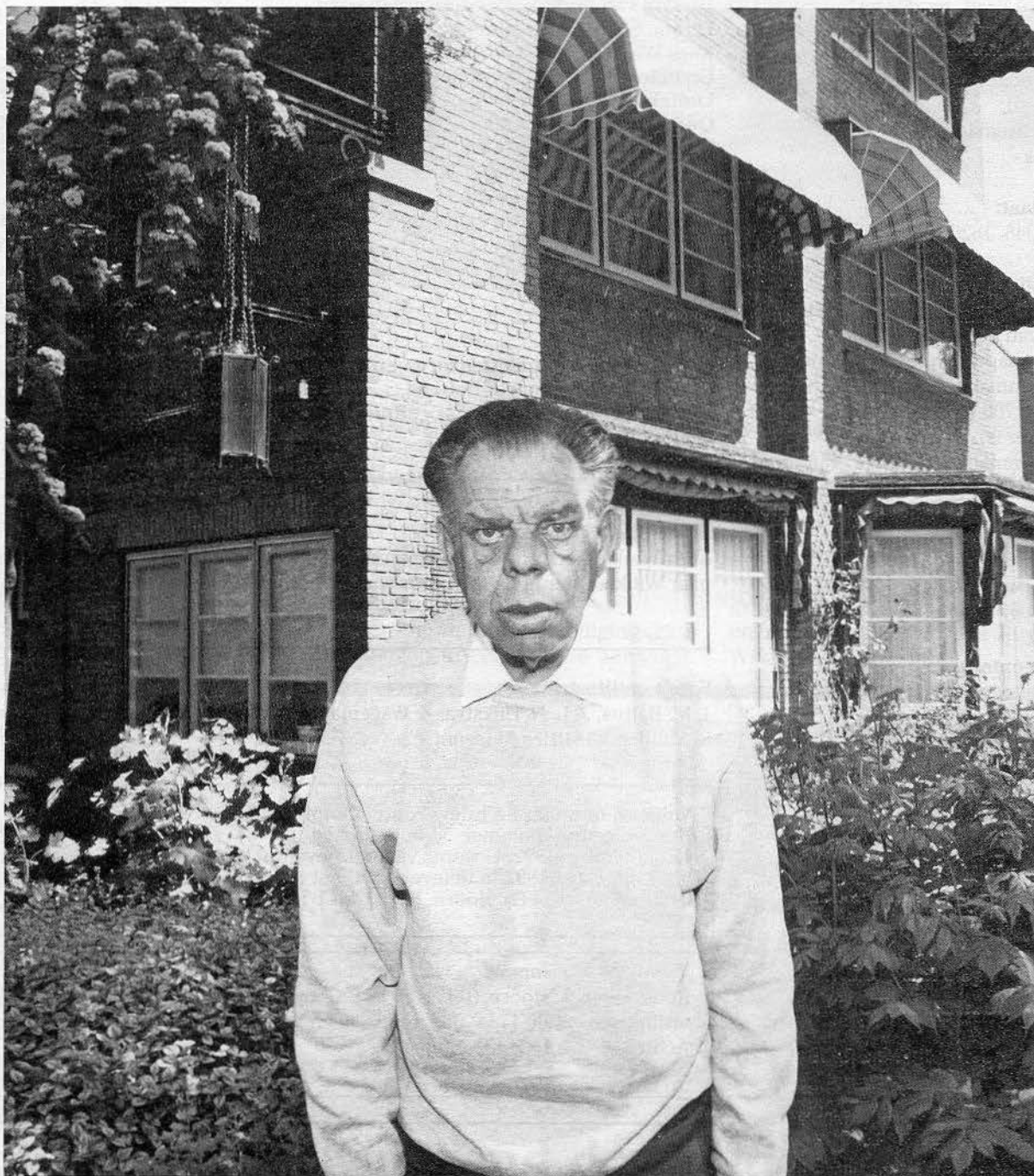

OLD HOORN

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING OLD HOORN

14e jaargang nr. 2, 15 juni 1992

1917 OLD HOORN 1992

COLOFON:

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn.

Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen betaling van f 5,— per stuk voor leden en f 7,50 voor niet-leden bij het verspreidingsadres.

Bestuur:

J. M. Baltus, voorzitter
A. de Graaf, vice-voorzitter
A. G. F. van Weel, secretaris
Mw. P. van Leeuwen, tweede secretaris
W. L. van der Waal, penningmeester
L. P. M. Hoogeveen, archivaris
A. Boezaard,
mw. L. Rensema-Brevet
J. Rietvink

Secretariaat:

Postbus 346, 1620 AH HOORN

Contributie Oud Hoorn:

minimaal f 25,— per jaar, inclusief toezending van het kwartaalblad.

Lidmaatschap voor het leven door:

- een éénmalige bijdrage van minimaal f 700,—, indien het lid 45 jaar of ouder is, of door:
- een éénmalige bijdrage van minimaal f 500,—, indien het lid 55 jaar of ouder is.

Giro 21 44 888 t.n.v.

Penningmeester Ver. Oud Hoorn,
Postbus 346, 1620 AH HOORN

Redactiecommissie:

J. L. N. Dijkstra, L. P. M. Hoogeveen,
H. A. Lansdaal, H. W. Saaltink,
Femke Uiterwijk

Redactie-adres:

J. L. N. Dijkstra, Rotiusstraat 46
1624 GC Hoorn, tel. 1 71 17

Opgave nieuwe leden:

F. Uiterwijk, Grote Oost 98
1621 BZ HOORN, tel. 02290 - 1 02 20

Ereleden:

Mr. Dr. B. Canneman,
oud-burgemeester †
H. Krijgsman, oud-bestuurslid †
C. Koppers, oud-administrateur †
D. Breebaart, oud-voorzitter
Stichting Stadsherstel Hoorn
Drs. H. M. van den Berg, kunsthistorica

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van Oud Hoorn.

Drukker van dit blad:

Drukkerij West-Friesland/Edecea BV,
Protonweg 32, Hoorn
Postbus 7, 1620 AA Hoorn

Oud Hoorn

Opgericht 6 juni 1917.

Artikel 2 der statuten, goedgekeurd door de algemene ledenvergadering van 25 november 1989 en vastgesteld bij notariële akte van 12 februari 1990: "De vereniging stelt zich ten doel het behouden van de schoonheid en het in herinnering houden van het verleden van de stad Hoorn, een en ander in de ruimste zin".

INHOUD

Bestuursmededelingen	47
Kuierend door Hoorn	47
Verslag van de Najaarsledenvergadering	48
Errata. Stichting Regionale Geschiedbeoefening Noord-Holland	49
Kees Winkler, een Hoornse jongen, die dichter werd	50
Eerbetoon aan J. C. Kerkmeijer	55
Ludiek Hoorns concert met veel verrassingen	57
Oud Hoorn 75 jaar	57
Drossaart van Dusseldorp	58
Hoornse schilders in de 17e eeuw (2)	67
Geschiedenis Oud Hoorn 1	71
Stadsbeeld-restauratie-wijzigingen-verval	76
Nieuwe fase restauratie Het Huis Verloren voltooid	65
Gedempte Turfhaven 2 De koning van Schotland	60
Kent u Hoorn ook zo?	79
Men vraagt ons	80
Van de lezers	83
Particuliere monumentenzorg verdient steun en waardering	83
Komende jubileumactiviteiten	84
Verenigde Spaarbank steunt cultuur in Hoorn	84
Mededeling	84

Bij de omslagfoto:

Kees Winkler, een Hoornse jongen die dichter werd. De zoon van het artsenecht-paar Winkler hier in de tuin voor wat z'n ouderlijk huis was: Draafsingel 32.

Foto's en illustraties:

J. M. Baltus, J. L. N. Dijkstra, E. Wagemaker, Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, B. Mulder, Westfries Museum, e.a.

Volgend nummer en inleverdatum kopij:

Het volgende nummer (14e jaargang nr. 3) zal verschijnen omstreeks 15 september 1992. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 1 augustus 1992 in te leveren bij het redactie-adres: J. L. N. Dijkstra, Rotiusstraat 46, 1624 GC Hoorn, tel. 02290-1 71 17,

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 1 55 97). Geopend: het gehele jaar, maandag t/m vrijdag van 11.00-17.00 uur. zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur. Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn.

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn, Nieuwe Steen 1 tel. 02290 - 5 22 00. Postadres: Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, Postbus 603, 1620 AR HOORN

De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur. Avondopenstelling elke eerste en vierde woensdag van de maand van 19.00-22.00 uur, behalve in juli en augustus.

Tussen 12.30 en 13.30 en ná 16.45 uur kunnen geen stukken meer worden aangevraagd.

Door het archief verricht onderzoek f 17,00 per half uur; fotokopieën f 0,90. Eigen onderzoek op de studiezaal en het lenen van boeken uit de bibliotheek (niet alles wordt uitgeleend) is gratis.

Bestuursmededelingen

Jubileumjaar

De activiteiten ter gelegenheid van de viering van het 75-jarig bestaan der vereniging zijn in volle gang. Ook in dit kwartaalblad kunt u hierover het nodige lezen. Ongetwijfeld zijn velen van u getuige geweest van een of meer jubileumevenementen. Het optreden van een aantal Oud Hoorn-actievoelingen als (morsige) leden van het 'Dijkwerkerskoor' bij het Jubileumconcert op 23 maart jl. zal menigeen onuitwisbaar in het geheugen zijn geprent.

Rondwandelingen

Als u dit leest, zijn de vermaarde zomerwandelingen al gestart. Voor de liefhebbers het complete overzicht:

Vrijdag 22 mei: Hoornse architecten-wandeling; 5 juni: Havenwandeling; 19 juni: Kloosterwandeling; 3 juli: Hofjeswandeling; 17 juli: Jubileumwandeling 'Gewonnen en Verloren'; 31 juli: Grote Oost wandeling; 14 augustus: Romantische Wal-lentocht. De wandelingen beginnen om 19.30 uur. Startpunt is Rode Steen, behalve op 3 juli: Stationsplein, 17 juli: Onder de Boompjes, 14 augustus: Oosterpoort. De organisatie is weer in de vertrouwde handen van Harm Stumpel en Els Lust.

Bouwkunscursus

In verband met het overvolle jubileumprogramma wordt dit keer de Bouwkunscursus een jaartje overgeslagen.

Pakhuiscommissie

De oproep in het vorig kwartaalblad zich aan te melden voor een groep die zich bezighoudt met de Oud Hoorn-activiteiten in het VOC-pakhuis aan Onder de Boompjes heeft in eerste instantie vijf liefhebbers opgeleverd. Samen met bestuursleden zal deze groep een beleid opstellen.

Kroniek van Carbasius

In mei zijn de activiteiten gestart voor de verkoop van ons jubileumboek. Tot 11 september, de datum van de presentatie van de kroniek, is het boek te bestellen voor de bodemprijs van f. 49,50. Daarna wordt het ruim twintig gulden duurder. In verband met de beperkte oplage van 1000 (duizend) exemplaren is snel bestellen raadzaam.

Hulkgebied

In mei heeft mevr. Huizer, adviseur

'Het Dijkwerkerskoor' tijdens het jubileumconcert op 23 maart jl.

van de Raad van State, mondelinge toelichting ingewonnen bij ons bezwaarschrift tegen de aanleg van een recreatie-eiland bij de Hulk. De Raad van State, haar advies gehoord hebbende, zal t.z.t. Oud Hoorn oproepen voor een hoorzitting.

Schenking

Wederom mag de vereniging zich verheugen in een nieuwe aanwinst.

Uit de nalatenschap van Hans de Ruyter de Wildt is ons geschonken een unieke geordende verzameling knipsels uit de afgelopen decennia, betrekking hebbende op de monumentale geschiedenis van de stad Hoorn.

We zijn blij met deze nieuwe bijdrage aan ons documentatiemateriaal en danken de erven De Ruyter de Wildt voor hun aanbod.

Kuierend door Hoorn

Met over-opa wandelend over de Veemarkt; het is 1931, geen wonder dat de straat de stilte ademt van een vervlogen tijd. Over-opa is Jan Zeilemaker, die op 't Dal woonde. Hij was in de jaren '20 van Hauwert gekomen, waar 'ie niet alleen herboer, maar ook burgemeester was (van Nibbixwoud en Hauwert). Z'n achter-kleinkinderen zijn Zus (7) en Jannie Bakker (5) van Oosterleek. Ze logeerden vaak in Hoorn en kui-

erden dan hand-in-hand door de rustieke binnenstad. Zus Bakker, getrouwd met drs. P.C. Muntjewerf, nu wonend in de Beemster, weet het nog als de dag van gisteren. Zij bood deze foto ter publicatie aan. Links op de achtergrond hek en muur van de Noorderkerk. Het drietal loopt terzijde van de aldaar gevestigde boekhandel Bouman, waar nu het kantoor van de Rabo-bank is gevestigd.

Verslag van de Najaarsledenvergadering d.d. 16 november 1991 in de Oosterkerk te Hoorn

Inclusief het bestuur waren er 93 aanwezigen.

1. Opening.

De voorzitter, de heer Baltus opent om 10.00 uur de vergadering.

Bericht van verhindering is binnengekomen van de dames Bax, Lust, H. van den Berg, Bosschaerts, de heren J. Lamers, J.C. Altorffer, H. Stumpel, Ch. van der Zel, J. Luiten, Magré en W. Brugman.

De voorzitter deelt het programma na afloop van het officiële gedeelte mede. Gezamenlijk zal men via Jeroenensteeg en Gravenstraat langs de verenigingspanden nr. 15 en 17 wandelen en voorts aan de linkerhand Buurtje 1 en 2 zien alsook Onder de Boompjes 8, waarna Onder de Boompjes 21 zal worden bezocht, het linker voormalig V.O.C. Pakhuis, waar nu Cultureel centrum Het Pakhuis is gevestigd.

2. Verslag van de voorjaarsledenvergadering wordt besproken.

Naar aanleiding hiervan merkt de heer Saaltink op waar de Ooievaarcollectie thans is. De voorzitter meldt, dat deze bij hem thuis staat teneinde één en ander te onderzoeken. Als aanvulling op het verslag wordt vermeld, dat de heer Gouwator reserve staat als lid van de kascommissie.

Met deze aanvullingen wordt het verslag van de voorjaarsledenvergadering goedgekeurd.

3. Mededelingen van het bestuur.

Toespraak van de voorzitter.

Uit de toespraak van de voorzitter volgen hier in het kort de belangrijkste punten:

De voorzitter wijst er op, dat wij geen slapende vereniging zijn. De meeste bestuursleden hebben zitting in diverse commissies en maken deel uit van diverse instellingen om zo de doelstellingen van onze vereniging ook daar te behartigen. We zijn vertegenwoordigd in de gemeentelijke Monumentencommissie, de Welstandscommissie Binnenstad, in het Kerkmeyer-de Regtfonds, in de werkgroep Straatnaamgeving van de gemeente Hoorn, in de Stichting Stadsherstel, de Stichting Het Pakhuis, in het bestuur van de vereniging Het Carillon te Hoorn

enz. Daarnaast kunnen diverse bestuursleden vanuit hun beroepsmatige kennis (juridisch, archivaris, planologisch, architectonisch, historisch enz.) de activiteiten en initiatieven van de vereniging ondersteunen.

Voorts wordt hieraan toegevoegd de steun, die het bestuur ondervindt vanuit het ledenbestand: de administrateur, de kwartaalbladredactie, de gidsen van de rondwandelingen, de bezorgers van het blad, de mensen, die helpen bij allerlei activiteiten, zoals onlangs weer bij de technische werkzaamheden aan het VOC-Pakhuis.

Daarnaast wordt het pandenbezit gememoreerd, waarbij vermeld wordt, dat Bierkade 10 en Breed 12 zullen moeten worden opgeknapt, hetgeen veel geld zal kosten.

Met het verhuren van onze monumenten doen we een bepaalde bevolkingscategorie (jongeren vooral en eenpersoonshuishoudens) een groot plezier tegen een heel redelijke huur.

Een zeer belangrijk en ook veel tijd vergend voorwerp van belangstelling voor het bestuur en de leden is uiteraard de handel en wandel op monumentaal gebied in het historisch stadshart van Hoorn.

De restauratie van het Oude Sint-Jansgasthuis, de Boterhal, mag grotendeels geslaagd worden genoemd.

Niet tevreden is het bestuur over de huidige situatie van Veermanskade 13 en sommige panden aan het Grote Oost, waarbij het oude fijne voegwerk verloren is gegaan en is vervangen door een dikke, veel hardere voeg.

Ook over de gele pannekoekkleur van het pand op de hoek van Vischmarkt en Wijdesteeg kunnen we niet verheugd zijn. De gemeente is echter middels richtlijnen doende en halt te roepen aan die toverbalmanie.

Wel tevreden mogen we zijn over het pand Grote Noord 20 en de VOC-pakhuizen die bruisen van leven.

Met de restauratie van de Koepelkerk gaat het goed.

Het Huis Verloren, Kerkstraat 10 ondergaat een verdere restauratie, als ook zal het zogenaamde bananenpakhuis aan het Achterom aangepakt worden.

De activiteiten nieuwe stijl van de Stichting Stadsherstel zijn bewonderenswaardig te noemen, waarbij twee arbeidershofjes aan de Veenenlaan zullen worden gerenoveerd.

Er is echter niet overal reden tot tevredenheid. Gezegd moet worden, dat de gemeente zich iets heeft aantrokken van de vele klachten over de aantastingen van de leefbaarheid in de binnenstad.

Hoorn kan nog niet trots zijn op zijn pleinenbezit.

Het Kerkplein is nog rommelig en de Roode Steen blijft vrij karakterloos met zijn overdrukke autoverkeer en parkeervakken.

De afdeling Stedebouw op het stadhuis is echter bezig met een totaalplan betreffende de pleinen.

Oud Hoorn zal zich hier alert blijven opstellen.

Ook baart het bestuur zorgen, dat er steeds meer kleine familiebedrijven hun winkel in de binnenstad sluiten en plaats maken voor een vestiging van een grote landelijke winkelketen.

Ook moest Oud Hoorn flink aan de bel hangen, toen het College graag wilde meewerken aan het verder vercommercialiseren van het laatste stuk niet bedorven Grote Noord, nl. tussen Koepelkerk en Westfries Museum.

Voor de nabije en wat verder afgelegen toekomst zijn er meerdere plannen voor grotere bouwprojecten in de binnenstad, nl.: Visserseiland, Oostereiland, Jeurde-Vollerswaal.

In een ambtelijk rapport wordt er op gewezen, dat bij een toenemend aantal huishoudens de druk op de binnenstad nog meer zal toenemen. Ook dit baart het bestuur zorgen.

Ook procedeert het bestuur tegen de gemeente Hoorn in verband met plannen voor het zogenaamde Hulkrecreatie-eiland ter hoogte van de Galgenbocht in het Hop. Momenteel is bezwaar aangetekend bij de Raad van State.

Enige andere mededelingen:

Gift van een copieërapparaat door de firma Engel van het Dampden.

De werkzaamheden van diverse leden in Het Pakhuis.

De heer Dirk Breebaart, erelid, zal op 29 november 1991 de Prijs voor culturele arbeid van het Anjerfonds Noord-Holland ontvangen.

De zomeravondwandelingen waren ook dit jaar een groot succes, waarbij de jubileumwandeling met 650 bezoekers alle verwachtingen overtrof.

Ook de bouwkunscursus was zeer geslaagd.

De jubileumcommissie werkt hard om het 75-jarig bestaan van de vereniging goed te doen verlopen.

Een afscheidscadeau werd alsnog uitgereikt aan Liesbeth Millenaar die aftad als bestuurslid in de ledenvergadering van mei 1991.

4. Voorstel tot het verlenen van een renteloze lening van f 10.000,- aan de stichting Het Pakhuis.

Dit voorstel wordt met meerderheid van stemmen aangenomen.

5. Uitreiking jaarlijkse onderscheiding.

Deze onderscheiding wordt uitgereikt aan mevrouw Stumpel, eigenaresse van het pand Muntstraat 26, dat in 1990-1991 zeer fraai is gerestaureerd.

De tekst van het bij de prijs behorende gevelschild luidt:

"Muntstraat 26

In de murankers gedateerd pand van 1596, kort na de aanleg van de Muntstraat gebouwd. Gepleisterde lijstgevel met vroeg 19e-eeuwse onderpui; inwendig houtskelet. In de achtergevel eikehouten kruiskozijnen uit de bouwtijd.

De gevelsteen heeft een voorstelling van een eenvoudig koopvaardij-schip.

Eeuwenlang is in het pand een bakkerij gevestigd geweest.

In 1991 gerestaureerd door aannemersbedrijf Th. Dekker & Zn. te Hoorn.

Aangeboden door de vereniging Oud Hoorn, 1991."

6. Huldiging van het 1500e lid.

Mevrouw Van Bergen wordt als zodanig gehuldigd en krijgt het boek, Hoorn, huizen, straten, uitgereikt.

7. Rondvraag en sluiting.

De heer Gouwetor stelt voor in het kwartaalblad informatie over de vergaderingen van de Monumentencommissie op te nemen.

De voorzitter merkt op, dat de vergaderingen van de monumentencommissie openbaar zijn en dat een ieder dus aan de gewenste informatie kan komen.

Vervolgens wordt de vergadering rond 12.00 uur door de voorzitter gesloten, waarna een ieder richting Het Pakhuis gaat, teneinde dit van binnen te bezichtigen.

Stichting Regionale Geschiedbeoefening Noord-Holland

Van bovengenoemde Stichting ontvingen wij bericht, dat individuele (bestuurs)-leden van de Vereniging Oud Hoorn een abonnement kunnen nemen op het blad van de Stichting (Historisch Magazine voor Noord-Holland), waarvan onlangs het eerste nummer is verschenen.

De kosten zijn zo laag mogelijk gehouden. Een jaarabonnement (4 nummers) kost slechts f. 15,-. Voor het restant van 1992 betaalt men slechts f. 7,50.

Voor abonnementen kunt u zich opgeven bij genoemde Stichting, Postbus 5212, 2000 GC Haarlem, tel. 023-318436.

Errata

Helaas zijn er in het vorige nummer van het kwartaalblad enkele storende fouten geslopen.

De paginering van deze uitgave was niet juist. In plaats van pagina 65 t/m 108 hadden de pagina's genummerd moeten worden van 1 t/m 44. Het volgende nummer dat in juni zal verschijnen, zal gepagineerd worden vanaf pagina 45. Wij verzoeken u in het maartnummer (nr. 1, 1992) zelf de juiste paginering aan te brengen. Dit is me-

de van belang in verband met de jaarindex, die aan het einde van het jaar zal worden gepubliceerd.

Bij het artikeltje "Een gezicht op de Nieuwendam", op pag. 73 stond een verkeerde foto (die behoorde bij het Jaarverslag). Hier had de foto moeten staan, doe op pag. 78 werd afgebeeld.

De redactie biedt haar verontschuldiging aan voor eventueel veroorzaakte verwarring onder de lezers.

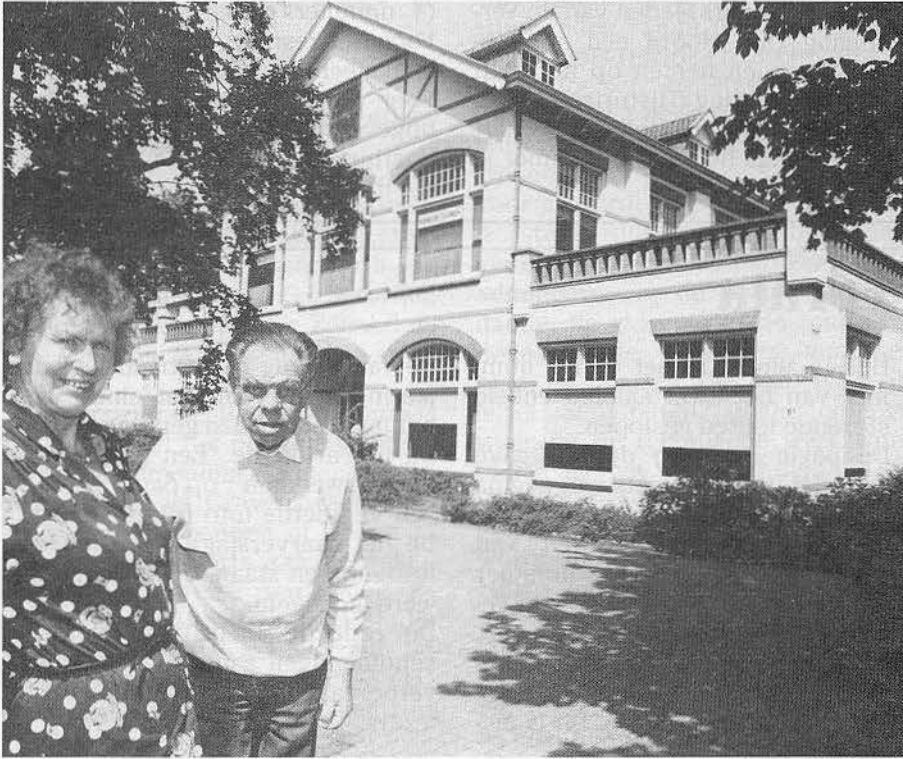
Gevel op het Gerritsland hoek Jeroenensteeg. Opname januari 1902. Dezelfde maand werd het pand afgebroken.

N.a.v. zorg voor het behoud van oude panden zie artikel van L. Hoogeveen, blz. 71 "Geschiedenis Oud Hoorn I".

Kees Winkler, een Hoornse jongen, die dichter werd

door Herman Lansdaal

Mevrouw Hilly Groot-Scholtmeyer samen met Kees Winkler voor De Villa, waar Hilly in de oorlog verpleegster was en Kees Winkler zat ondergedoken.

Het gesprek met Kees Winkler was nog maar net afgelopen of hij zei: "Ik ben verbaasd dat ik nog zoveel over m'n jongenstijd in Hoorn weet. Eerst dacht ik: wat moet ik daar nu over vertellen, maar echt het valt me mee".

Zijn oog valt op een flesje Geria-force, waarvan hij de druppels nu een half jaartje gebruikt, nadat hij er een artikel over had gelezen in NRC-Handelsblad, zijn lijfblad. Het is een medicijn tegen vergeetachtigheid, concentratiestoornissen en oorsuizingen. "Misschien zit 't daar wel in", peinst Winkler, "wie weet... Ik

Studie medicijnen had z'n hart

heb er in ieder geval baat bij, dat heb ik al meermalen gemerkt. En het is zo onschuldig als wat, neemt u dat maar van mij aan. Ik weet per slot van rekening wel iets van medicijnen af".

Dat Kees Winkler kort na de oorlog de studie der medicijnen aanvatte (Gemeentelijke Universiteit Amsterdam) was niet zo verwonderlijk. Hij had het min of meer van huis uit meegekregen: vader was longarts, als directeur verbonden aan het districtsbureau tot bestrijding van tuberculose, gevestigd aan de Wisselstraat te Hoorn, moeder praktizerend kinderarts.

Het gezin woonde aanvankelijk Achter de Vest (het huidige notarispand van Oosterveen, Loomans en Muntjewerff), waar baby Kees dan ook - in 1927 - werd geboren. Een kleine tien jaar later verhuisden de Winklers naar Draafsingel 32, waar voorheen mevrouw Schermer van de wijnhandel en later oogarts Huberts woonde.

"Vooral mijn moeder was een bekende verschijning in Hoorn. Zij fietste wat af door de binnenstad en over het spoor", vertelt Winkler. "Ze bezocht veel moeders met jonge kinderen thuis, net zo lang tot het niet meer mocht.

Van hogerhand werd in de tweede

Werk bekroond met Roland Holstprijis

Kees Winkler is geen - wat je noemt - bekende Nederlander. Toch heeft de in 1927 in Hoorn geboren Amsterdammer op nationaal niveau naam gemaakt. Als dichter. In 1972 al werd hem de Henriëtte Roland Holstprijis toegekend, een klassieke literaire onderscheiding voor zijn bundel 'Gedichten'.

Van zijn hand verschenen tot dusver tien poëtische uitgaven, waaronder 'Tussen twee oorlogen' (1960) en 'Freud is een voyeur' (1967).

Dat Winkler waardering geniet in literaire kring blijkt ook uit de poëtische jaarkalenders van Hans Warren, waarin steevast een aantal gedichten van de oud-Hoornaar wordt gepubliceerd. Van zijn tot dusver verschenen bundels is er intussen niet één meer te koop.

In 'Vers uit de veren' is een gedicht opgenomen, dat over zijn

jeugd jaren in Hoorn gaat. Het heet dan ook gewoon 'Hoorn'. Het staat (op pag. 47) in de vorig jaar verschenen bloemlezing 'Den Uitgelezen Hoorn', samengesteld door Rien Bonte, uitgegeven door Franke/Out/Koeman. Met toestemming van de uitgever is 'Hoorn' ook in dit nummer afgedrukt.

Kees Winkler woont rustig in Amsterdam-Zuid, ver weg uit het gewoel van een wereldstad, is getrouwd met de romanschrijfster Judy van Emmerik en geniet sinds vijf jaar van zijn VUT. Hij is na zijn studie medicijnen 25 jaar lang als bibliothecaris verbonden geweest aan het herseninstituut van het Academisch Medisch Centrum te Amsterdam.

Winkler tilde in een gesprek met redacteur Herman Lansdaal het deksel van zijn jeugd in Hoorn op. Hij was er uiteindelijk zelf verrast over.

Kees Winkler op 28-jarige leeftijd

cijnen t niet

helft van de jaren '50 bepaald dat de rollen moesten worden omgedraaid. Toen dienden de jonge moedertjes met hun kinderen één voor één voor controle naar het zuigelingenbureau aan de Pakhuisstraat te gaan".

Schooltijd

Kees volgde de lagere school om het hoekje van de deur, de Gemeenteschool, die in de wandeling 't Geveltje heette, hoek Messchaertstraat/Draafsingel. Hij was daar meteen in de tweede klas terecht gekomen, dankzij privé-lessen van jufvrouw Melchior, onderwijzeres en vriendin des huizes. "Ik kende het aap-noot-mies al lang uit m'n hoofd".

Het verdroot zijn ouders, dat Kees niet in de klas van z'n vriendjes en vriendinnetjes kwam te zitten, omdat hij ongunstig jarig was, zoals dat heet. Kleine Kees had met z'n maatjes het bijzondere kleuterklasje in de Kookschool van huishoudkundige juffrouw Wannee aan het Kerkplein gevolgd. De openbare kleuterschool was er voor die kinderen niet bij. Zij maakten deel uit van een zogenaamd eliteclubje ("de fine fleur", zou Kees anno 1992 zeggen).

Hij herinnert zich Mea Kortebos,

dochter van een chirurg aan het Grote Noord en Ineke van den Broek, dochter van dominee Van den Broek van het Grote Oost.

In de tweede klas schoof hij aan bij Gerrit Hartsuiker, de zoon van de directeur van de gasfabriek, Hans Boedijn, de latere musicus, Kees Rentenaar van de Eikstraat en Jan Velzeboer, wiens vader - zegt Kees - later NSB'er zou worden. Aan 't Geveltje kreeg hij les van onder meer de dames Kaat (later mevrouw Anema-Kaat) en Bruin en van de meesters Rijswijk en Van Berkel.

Schoffies

"Of we wel eens kattekwaad uithaalden? Nou en of. We klommen langs de regenpijpen op het dak van de Mariaschool aan de Eikstraat, struinden in de parken rondom, pikten appels en peren achter de Rijkstuinbouwschool aan de Bontekoestraat en... acht ja wat schoffies nog meer doen, begrijpt u?"

Kees Winkler was geen haantje-de-voorste in sport. Hij was geen lid van een club of zo, deed wel eens aan korfbal en gymde wat op school, maar had een hekel aan klimpalen. "Ik kon nooit omhoog klauteren, ik miste de techniek. Nu zou ik het wel kunnen, want ik weet intussen hoe het moet, maar nu hoeft het natuurlijk niet meer".

Muzikaal werd Kees min of meer geschoold in het zangklasje van jufvrouw Wessemius aan de Veermanskade. Jongenssopraan ("ik zong als die Heintje uit Limburg, heel hoog"). In Het Park mocht 'ie een keer met dat hoge stemmetje meedoen aan een kinderoperette. Hij kijkt alsof 'ie de jaren even terug haalt. Meer dan een halve eeuw later klinkt zijn sonore stem als die van een diepe bas.

Aan schooltoneel deed 'ie tweemaal mee; een keer als hoofd van de kabouters, de andere keer als koning, waarbij hem een diadeem op het hoofd werd gedrukt, "die me niet zo makkelijk zat". Meester Anema had de leiding.

Zijn ouders

De flarden uit zijn jeugd krijgen meer en meer gestalte als Daniël Gualtherus Winkler en Jeltje Siebenga, zijn ouders, ter sprake komen. Hij herinnert zich de politieke en maatschappelijke disputen van thuis, de tegenstellingen tussen vader en moeder, haalt de Spaanse burgeroorlog in de jaren '30 aan. "Vader was vrijzinnig democraat, aanhanger van Colijn, hij was meer op de hand van Franco, moeder zag liever de republikeinen winnen. Zij

keek meer naar degenen, die rechtvaardigerwijs aan de macht waren. Ze stond aan de kant van de verdrukten, haar moeder had Domela Nieuwenhuis in Friesland nog meegemaakt. Diens invloed werkte door, ook bij mijn moeder. In Hoorn bijvoorbeeld was ze bevriend met en gesteld op het communistische raadslid mevrouw Machielse. De waardering gold over en weer. De een omdat ze de volksgezondheid bevorderde, de ander omdat ze op de bres stond voor degenen, die het moeilijk hadden".

Kees Winkler zegt, dat 'ie op zijn moeder lijkt als het over zienswijze, waardering en wonderen van de natuur gaat. "Ze zei altijd: de natuur is een levensmysterie en dat is ook zo". Van z'n vader schijnt Winkler junior het financiële inzicht te hebben. Hij beheert als enige zoon het vermogen van zijn ouders en stelt daarnaast vast, dat hij de verzamelwoede van senior heeft.

"M'n vader verzamelde postzegels, ik gedichten. Ik heb er een paar duizend, krijg er veel van uitgeverijen, lees, herlees en bewaar ze. De verzameling postzegels van m'n vader was kostbaar. Ik gaf er niets om, heb ze verkocht, ook al omdat ze op den duur door het weer zouden zijn aangetast. Van de opbrengst wilde ik bovendien een deel bestemmen voor de uitgave van een van mijn dichtbundels".

Dat laatste moet de dichter moeiteloos gelukt zijn, want hij onthult, dat de postzegelverzameling van Daniël Winkler destijds "een geweldig kapitaal heeft opgebracht".

Luie dichter

Winkler noemt postzegels verzamelen interessant voor wie er genoeg in schept, maar hij vindt het verder een passieve bezigheid. "Als je er maar verstand van hebt en bovendien een paar centen, dan kom je al een heel eind. Het scheppen van een gedicht is eindeloos veel moeilijker dan het bemachtigen van een zeldzame zegel. Poëzie moet rijpen. Een dichter moet vooral intens lui zijn wil hij iets moois kunnen wrochten. Pas dan ontstaan buitengewone gedachtenspinsels. De gewone gedachten vallen op den duur van je af, de bijzondere blijven hangen".

Elke morgen staat 'ie om half zeven op. Als het niet al te koud is gaat Kees Winkler voor dag en dauw steevast in het door zijn vrouw getimmerde tuinhuisje zitten, kijkend naar de natuur rondom, de wolken aan het zwerk en de overvliegende vogels. Sigaartje in de mond. "Ver-

rek, zoals een merel zijn nest bouwt, zo maakte Judy dit tuinhuisje, dacht ik laatst". Hij zit er een half uurtje. Dan zijn 'm genoeg ideeën aangewaaid waar 'ie later wat mee kan doen. Je moet zo'n proces vooral niet overhaasten, zegt 'ie, dat komt wel. Winkler noemt poëzie een luiheidsintensieve bezigheid. Hij is overigens zelf allerminst lui. Leest de hele dag door, boeken, romans, gedichten en kranten. Altijd ligt er wel een stapeltje leeswerk klaar. De zorg voor het huishouden hebben ze verdeeld. Kees stofzuigt, zet koffie en maakt het ontbijt klaar, Judy kookt. "Wie romans schrijft kan niet lui zijn. Dat is een inspannende bezigheid".

Eerste gedicht

Zijn eerste gedicht schreef Winkler, toen de oorlog '40-'45 juist voorbij was. Hij was net 18 jaar geworden en student aan de gemeentelijke universiteit in Amsterdam. Hij kent de eerste strofe nog uit zijn hoofd:

Vader Daniël Winkler longarts, directeur bureau tot bestrijding van tuberculose aan de Wisselstraat.

opleiding volgden, vooral katholieke kinderen uit Blokker, Zwaag en

Hoorn. Die gingen dan naar het Petrus Canisiuscollege. Samen reden de Westfriese jongelui per bus naar Alkmaar en terug. Hij noemt van zijn kornuiten Nico van Riessen van de Draafsingel, wiens vader bij het kadaster werkte en Henk Kastein, het zoontje van de dominee, die ook op de singel woonde. Diezelfde Kastein is nu burgemeester van Naarden. Van de meisjes herinnert hij zich Mieke Eijken, die naar de handelsschool in Alkmaar ging. Kees Winkler zegt van zichzelf, dat hij een matige leerling was. Hij moest herexamen wiskunde doen, maar slaagde wel. Op aandringen van zijn ouders ging hij vervolgens medicijnen studeren.

"Zelf had ik liever geschiedenis gedaan, want daar was ik erg goed in, kreeg er dan ook hoge cijfers voor, maar m'n vader zei, dat wie geneeskunde deed altijd goed z'n brood zou verdienen. Achteraf kwam ik er achter, dat ik met geschiedenis natuurlijk gemakkelijk in de journalistiek had kunnen gaan, maar ja..., dat soort bespiegelingen komt altijd te laat".

Weg uit Hoorn

Achttien jaar oud verruilde Kees Winkler zijn geboortegrond voor de hoofdstad van het land om er een studentikoos leven te ondergaan. Bekwaamde zich in de leer der me-

"Poëzie moet rijpen, je moet eigenlijk intens lui zijn"

Geef mij een ster na een donkere nacht

*Die ons een vloed van ellende bracht
Welke na rossige oorlogsbrand
Vorm geeft aan mijn dromenland*

Meer kan hij zich er niet van herinneren. Hij heeft het gedicht ooit weggegooid, het lijkt hem niet te spijten. Van al zijn bundels noemt hij zelf zijn politieke gedichten de beste, "maar juist die zijn het meest miskend". Van zijn Nederlandse collega's bewondert hij vooral Vroman, maar hij noemt het werk van de Spaanse Frederica Garcia Lorca "onbetwist de mooiste poëzie, die geschreven is".

Naar Alkmaar

Heeft Kees Winkler zich destijds erg moeten inspannen om te bereiken, wat hij wilde? In de herfst van zijn leven kijkt hij - al vertellend - niet zonder verwondering terug op zijn jeugd in en om Hoorn. Omdat er op de Rijks HBS geen klassieke talen werden gedoceerd, diende Kees het Murmelliusgymnasium in Alkmaar te bezoeken, beslisten zijn ouders. Er waren nog veel meer leerlingen, die in de kaasstad een gymnasiale

HOORN

*O stad van mijn jeugd, gevlijd tussen je wallen
met de pantoffelparade in het weekend
(die was met die en dan was het weer uit)
o onherroepelijk verleden*

*Ik kom er nog eens per jaar
op de verjaardag van onze goede dienstbode
alles is nu veranderd in het stadje
is ver uit zijn voegen gearsten*

*Ik loop weer gearmd met Nel de Groot
groter liefde bestond er niet
zij is getrouwd met een dikke heer
en uitgezwermd als ik, naar de randstad*

*Hoorn met je mooie parken
waarin ik 's morgens vroeg heel alleen
rondliep, de zon was licht in mijn ogen
en geel het speenkruid langs de stadswal*

Kees Winkler

dicijnen, ontwikkelde zich politiek in sociaal-democratische richting, z'n moeder achterna en schreef beschouwingen in *Propria Cures*, het studentenblad waarvan hij in de redactie zat.

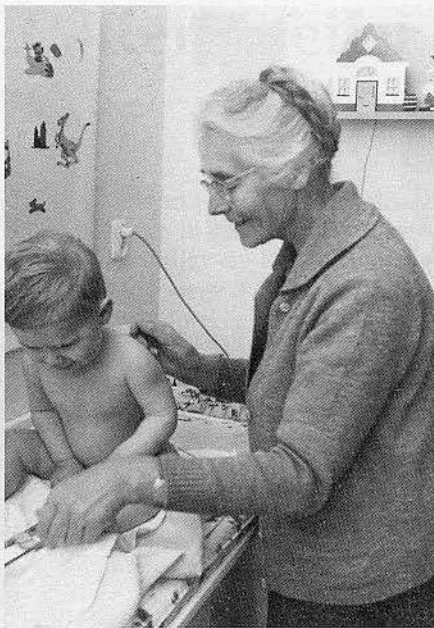
Tijdens z'n Amsterdamse jaren kwam hij nog maar mondjesmaat in Hoorn. Z'n vader overleed in '57, z'n moeder zes jaar later. Daarmee verbrak definitief de band met zijn vaderstad. Hoorn lijkt 'm na al die jaren niet veel meer te doen, "ook al blijf ik het een pracht stad vinden met al die restauraties aan onze rijke historie", om er misprijzend aan toe te voegen: "Jammer, dat het zo nodig ook een slaapstad moest worden". Toch komt 'ie steevast een dag per jaar naar Hoorn terug: op 15 juni, de verjaardag van Maaike Jorritsma, de oud-dienstbode van de Winklers, die intussen 77 is en in Avondlicht verblijft.

"Ze kwam bij ons tegen het einde van de oorlog. Ik was een jaar of 17 en zei Maaike tegen haar. Dat mocht eigenlijk niet van m'n moeder. Tegen andere huishoudelijke hulpen had ik juffrouw Van Ree en juffrouw Molenaar moeten zeggen. Die heetten dus eigenlijk Aaltje en Annie. Maar m'n moeder zei, dat dat geen pas gaf. Dat ging dus blijkbaar zo in onze kringen. Het hoorde bij de tijd, zei ze. Ik heb die vormelijkheid van m'n moeder toch wel vreemd gevonden, als ik er over nadenk. In haar hart was ze eigenlijk niet zo".

Ontsnapt

Pratend over de dienstbodes schiet hem plotseling te binnen dat juffrouw Molenaar in 1943 zijn ouders uit de handen van de Duitsers heeft weten te houden. Vader Daniël, die actief was in de Maatschappij voor Geneeskunde, was tijdens de oorlog een van de organisatoren van het artsenverzet in West-Friesland. Doktoren, die aan de goede kant stonden, weigerden lid te worden van de zogenaamde artsenkamer, een instelling die Seyss Inquart had verordonneerd. Toen de betrokken medici per brief lieten weten, dat zij hun beroep opgaven om daarmee een verplichte deelneming aan de artsenkamer te ontlopen, reageerden de bezetters met arrestaties. Zo kwamen de doktoren Baesjou, Swets en Kortebos in het concentratiekamp Amersfoort terecht, vertelt Winkler.

"Ze moesten ook mijn vader en moeder hebben. Op 30 juni '43 stopte er 's morgens vroeg een auto met Duitsers voor de deur. Annie Molenaar zag ze komen en waarschuwde in allerijl het gezin, dat net

Mevrouw Jeltje Winkler-Siebenga, jarenlang kinderarts te Hoorn, hier bezig in haar praktijk.

een kregen. "Een dierbare herinnering, ik gebruik 'm nog dagelijks".

Onderduiker

Een jaar later werd er ook op Kees Winkler jacht gemaakt. Voor de Arbeitseinsatz in Duitsland. Jongemannen waren gewild. De razzia in de woning aan de Draafsingel mislukte echter. Kees dook met het joodse meisje veilig onder het huis, vlak onder de trap waar een luik zat. Dat jodinnetje was een Amsterdamse dochter van een vriend van vader Winkler. Ze noemden haar Marie, een schuilnaam. Ze is na de oorlog naar Israël verhuisd. Winkler senior werd voor zijn artsenverzet benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau. Omdat zijn ouders een nieuwe razzia vreesden werd Kees Winkler samen met zijn vriend Nico van Riessen en een zoon van dokter Zee van de Koepoortsweg tijdelijk ondergebracht in De Villa,

Liever dichter dan dokter

aan de ontbijttafel zat. Via de tuindeuren, de achtererven van de burenen en de woning van Rijswijk aan de Messchaertstraat wisten ze te vluchten. Fietsend reden ze naar de familie Oud aan de Lageweg, kennissen van ons, bij wie we toen melk haalden.

M'n ouders hebben daar tot 8 juli ondergedoken gezeten. De Duitsers keken nogal op hun neus, toen ze binnenkwamen. De plaatsen van vader en moeder waren intussen bezet door juffrouw Annie en een Amsterdammer, die toevallig die nacht bij ons logeerde. Hij kwam net van boven, toen m'n ouders de benen namen. Dus zaten we weer met z'n drieën aan tafel. Niets wekte daarom argwaan. Ze lieten ons ongemoeid en vertrokken zonder te zoeken. Dat was maar goed ook, want op zolder hadden we nog een jodinnetje als onderduikster in een kast zitten. Die is de hele oorlog door bij ons gebleven".

Kees Winkler staat op, loopt naar het dressoir en haalt er een zilveren dessertlepel uit met inscriptie: 30/6-8/7 '43. In de steel is een aesculaap-teken gegraveerd. Een cadeau van zijn ouders, zoals ook juffrouw Annie en het joodse meisje er destijds

het toenmalige ziekenhuis aan de Draafsingel. Ze werden nachtvlin- dersen, sloepen overdag achter de kamertjes van de verpleegsters op de eerste verdieping, maakten 's nachts zalen en gangen schoon, wasten de vaat en deden verder in ruil voor onderdak en eten wat hun hand te doen vond.

"Ik dook er kort na m'n eindexamen onder, heb er zeker wel een half jaartje gezeten, zonder dat ze dat van buitenaf in de gaten hadden. Ja, men zag ons dan ook niet. De verpleegsters wisten het natuurlijk wel, maar die hielden gelukkig hun mond. Ik herinner me van dat stel Hilly Scholtmeijer, die later met Herman Groot van het Transportbedrijf is getrouwd.

De meisjes

Was dat niet de kat op het spek binden, 's nachts zo dicht bij de verpleegsters? Jongens van 17, zeg nou zelf. Kees Winkler doet alsof 'ie de vraag niet hoort, maar schakelt al pratend meteen over op de dansles, die hij niet mocht volgen bij dancing Sopar aan het Breed. Nel de Groot van de Coenstraat wel, dat was z'n vriendinnetje, zoals Mieke Eijken er ook een was. Met een

Elk jaar op 15 juni komt Kees Winkler naar Hoorn als Maaike Jorritsma haar verjaardag viert. Maaike is de oud-dienstbode van de Winklers. Ze heeft een doos vol herinneringen van de familie.

smoes slaagde Kees Winkler er 's avonds een paar maal in het huis te ontvluchten om Nel om 11 uur te kunnen afhalen. Dat lukte totdat de argwanende vader het minnekozen-de stel op de terugweg snapte. "Toch bereikte ik met die escapades, dat ik wel naar een particuliere dansschool van Pierre van Kempen mocht. Dat was in de woning van de familie Oortman-Gerlings, achteraan de Koepoortsweg. Zo'n dertig jongens en meisjes. We klooiden maar wat aan, dat was wel aardig daar met Friedje Nieuwpoort, Tilly Wessel en Wita Goetmakers. Elly Wijne was niet op dansles, maar op haar ben ik echt verliefd geweest. Ze woonde in Alkmaar. Ik heb er nooit vorm aan gegeven". Op de tennisbaan in het Wilhelminapark kwam hij kort na de oorlog Mieke Eijken en Mea Kortebos weer tegen. Hij sloeg er ook balletjes met Johan Boersma van de Eikstraat en Bert Kroon van de Appelhaven. Zonder dat hun spel overigens tot enige hoogte steeg. Het was meer spelerei en dat gold ook voor z'n atletische pogingen bij Marathon op het sportveld achter de tuinbouwschool aan het Zwarte Padje. Kees was meer een denker dan een doener.

De kerk

Dat blijkt maar weer als 'ie nog een-

maal terugkomt op z'n jeugd. De vraag was of er iets religieus in z'n leven is blijven hangen. Van huis uit is Kees Winkler vrijzinnig hervormd, maar hij werd naar de zondagsschool gestuurd van de doopsgezinde dominee De Vries in de Ramen. Erg blij kwam 'ie er nooit van thuis.

"Ik begreep er geen snars van wat ze daar vertelden. Ik kreeg de eerste keer een boekje met bijbelse geschiedenis mee. Dat had ik in een dag al uit. En wat er in stond werd tot vervelens toe herhaald. Je moest steeds zeggen "Dank God in alles" en elke week een spreuk leren.

Dat was geestdodend hoor. Ik heb er ééntje moeiteloos onthouden: "Hierin zult gij allen erkennen, dat ge Jezus' discipelen zijt, zo gij liefde hebt ondervonden". En dat voor een kind... Later ben ik ook nog wel eens naar jeugddiensten in de Hervormde Kapel aan de Eikstraat gegaan, waar dominee Snoep preekte. Die man was orthodox-hervormd, zeer streng in de leer, niks voor mij. Dat duurde dan ook niet lang daar".

Met veel meer genoegen praat Kees Winkler - meer dan een halve eeuw later - over de nachtmissen met Kerstmis in de katholieke kerk aan het Noord. Hij ging dan met Frits Mehrstens mee, die met zijn ouders

in de Eikstraat woonde en die als aankomend musicus af en toe op het kerkorgel mocht spelen.

"Van het hoge koor af had je een prachtig gezicht op wat er allemaal op en rond het altaar gebeurde. Wat een sfeer was dat daar, dat barokke, dat feeëriekke, al die brandende kaarsen, de liederen, die machtige orgelklanken vlakbij, die stampvolle kerk, ik heb er genoten. Dat mystieke sprak mij meer dan wat ook aan. Maar daar bleef het dan ook bij. Kerks ben ik daarom nooit geworden, wat niet wil zeggen, dat ik niet ergens in zou geloven".

Een ding gelooft Kees Winkler in ieder geval zeker: dat 'ie liever dichter is geworden dan dokter. Vlak voor het afleggen van z'n arts-examen werd hij ernstig en langdurig ziek. Eenmaal genezen kreeg Winkler de kans langs de zijlijn van het medisch beroep toch aan de slag te kunnen gaan. Hij kreeg de zorg over de bibliotheek van het herseninstituut van het Academisch Medisch Centrum, achteraf een kolffe naar z'n hand, een baan als het ware op zijn bibliofiele lijf geschreven. Hij deed 't een kwart eeuw lang met veel ambitie, maar prees de dag dat 'ie een paar jaar terug vervroegd kon uittreden.

"Nu kan ik tenminste thuis aan een stuk door lezen".

Eerbetoon aan J.C. Kerkmeijer

J.M. Baltus en
J. L. N. Dijkstra

Op zaterdag 28 maart 1992 vond een korte, intieme plechtigheid plaats op het kerkhof van Driehuis-Westerveld. Om 2 uur in de namiddag verzamelde zich daar een afvaardiging van de Kerkmeijer-de Regt Stichting en de Vereniging Oud Hoorn rond het graf van de heer J.C. Kerkmeijer, oprichter van de Vereniging Oud Hoorn in 1917.

Het initiatief voor deze plechtigheid was genomen door zowel de genoemde Stichting Kerkmeijer-de Regt als de Vereniging Oud Hoorn. Directe aanleiding was de viering van het 75-jarig bestaan van de Vereniging Oud Hoorn. De bijeenkomst werd georganiseerd om eerbetoon te betuigen aan de man die 75 jaar geleden aan de wieg stond van de Vereniging en de boreling liet opgroeien tot een volwassen gezonde status.

De afvaardiging bestond voor de Stichting Kerkmeijer-de Regt uit: de heer A. de Graaf, secretaris, de heer J.H. Wigard, penningmeester en zijn echtgenote, en op speciale uitnodi-

ging van de Stichting mevr.dr.s. H.M. van den Berg, erelid van Oud Hoorn en de heer J.E. de Visser, oud-voorzitter van Oud Hoorn.

Namens Oud Hoorn waren aanwezig de heren J.M. Baltus, voorzitter, A.G.F. van Weel, secretaris, L.P.M. Hooegeveen, archivaris, W.L. van der Weel, penningmeester en mevr. L. Rensema-Brevet, bestuurslid. Verder de leden van de Jubileumcommissie van Oud Hoorn, voor zover niet als bestuurslid aanwezig, nl. mevr. J. Admiraal, secretaresse J.C., mevr. H. Stapel, penningmeesteresse en J.L.N. Dijkstra, lid van de J.C.

De voorbereidingen waren op ver-

zoek van de Stichting Kerkmeijer-de Regt verricht door de heer H. Dragt, begrafenisondernemer.

Namens de Vereniging Oud Hoorn werd bij het graf een toespraak gehouden door mevr. L. Rensema-Brevet. Wij geven deze toespraak hieronder in extenso weer.

Toespraak bij het graf door bestuurslid van de vereniging Oud Hoorn

Geachte aanwezigen,

Wij staan hier bij het graf van de oprichter van de vereniging Oud Hoorn, de heer Johan Christiaan Kerkmeijer en wij staan hier vandaag in memoriam.

Want nu de vereniging Oud Hoorn dit jaar door middel van allerlei manifestaties, plechtigheden en feestelijkheden haar vijfenzeventigjarig bestaan viert, past het ons enige ogenblikken, letterlijk, stil te staan bij de laatste rustplaats van haar oprichter en - zoals dat besloten is in een van de het jubileumjaar voorbereidende commissievergaderingen - zijn nagedachtenis te eren door een kranstegging.

Johan Christiaan Kerkmeijer, geboren in 1875 te Middelburg, was dus qua geboorte geen Hoornaar. Op 21-jarige leeftijd vond hij een werkkring in onze stad, als tekenleraar aan de toenmalige Rijks-HBS. Maar zijn blik en zijn activiteiten reikten verder dan de ruimten van de klaslokalen en het schoolgebouw.

De geschiedenis leert het: van tijd tot tijd verheffen zich personen boven de alledaagse mensenmassa. Het lijkt of sommige mannen of vrouwen in de maatschappij een plaats gaan bekleden die noodzakelijk voor een meer dan gewoon mens bestemd is. In een tijdperk van plotselinge veranderingen in ons wereldbeeld komen figuren naar voren, die later in de tijd de belichaming blijken te zijn van nieuwe denkbeelden of initiator zijn van maatschappijvernieuwingen.

Zo'n bijzonder mens, 'uit talloos veel miljoenen' om de 19de-eeuwse dichter Jacob Winkler Prins te citeren die met hen de naamloze massa van

Bas Baltus en Ton van Weel leggen namens Oud Hoorn de bloemenkrans op het graf van de oprichter.

Loes Rensema (links) houdt de toespraak bij het graf van J. C. Kerkmeijer.

medemensen bedoelde, zo'n uitzonderlijk mens is de heer Kerkmeijer zeker geweest.

Hij vestigde zich in Hoorn in een tijd waarin waardering en liefde voor de erfenis van het verleden niet of nauwelijks bestond. Zijn tijdgenoten hebben halve stadswijken zien afbreken in hun jonge jaren. Verdedigingswerken werden zonder pardon gesloopt; middeleeuwse poorten en torens werden afgebroken; grachten werden gedempt waar het mogelijk was en eeuwenoude panden werden neergehaald om plaats te maken voor nieuwbouw die ons nu nog - in 1992 - heel vaak onaangenaam aandoet.

Middenin de Eerste Wereldoorlog, terwijl op de slagvelden miljoenen naamlozen sneuvelden en hele steden in puin werden geschoten, in die jaren van menselijke treurnis, riep Kerkmeijer zijn stadgenoten op een halt toe te roepen aan de blinde vernielzucht, de schandalige onverschilligheid ten opzichte van wat menselijke en culturele waarde bezit. Het resultaat van zijn oproep is bekend: zijn noodkreet vond weerklank en het historische stadshart van Hoorn kon voor een flink deel gespaard blijven voor een verdere teloorgang.

Tot zijn dood in 1956, zestig jaar

lang, is Kerkmeijer, met zijn vereniging, de strijder geweest voor het behoud van het historisch stadsschoon. Jongeren hebben de fakkel overgenomen en zijn geesteskind, Oud Hoorn, bloeit als nooit te voren. Nu, 36 jaar na zijn door heel Hoorn betreunde overlijden, staan wij hier om hem te gedenken - in ons jubileumjaar.

Als blijk van onze dankbaarheid jegens hem, Johan Christiaan Kerkmeijer, oprichter van de vereniging Oud Hoorn, willen wij hier een krans op zijn graf leggen, een krans die wij tevens zien als symbool van de verbondenheid door de jaren heen met hen die vóór ons binnen het verenigingsverband en in samenwerking met de vereniging, liefde, tijd en energie over hebben voor het in stand houden van de historische schoonheid van Hoorn.

Na deze toespraak werd door mevr. Rensema en de heer Van Weel namens Oud Hoorn een bloemstuk op het graf geplaatst. Namens de Stichting Kerkmeijer-de Regt gebeurde dit door mevr. Wigard.

Na deze bloemhulde sprak de heer A. de Graaf als secretaris van de Stichting zijn dank uit voor de getoonde belangstelling van de aanwezigen bij dit eerbetoon aan een

man die vele jaren in Hoorn het gezicht bepaalde t.a.v. het stedelijk schoon. Hij herdacht in Kerkmeijer de stuwende kracht achter de bescherming van ons historisch erfgoed.

De belangstelling en activiteiten van de aanwezigen onderstrepen nogmaals dat wij gezamenlijk het door Kerkmeijer begonnen werk willen voortzetten.

Met name vermeldde de heer De Graaf de aanwezigheid van mevr. Van den Berg, erelid van Oud Hoorn en van de heer Visser, oud-voorzitter van Oud Hoorn, die destijds in 1956 de teraardebestelling van Kerkmeijer op deze plaats bijwoonde.

De heer De Graaf besloot met het aanhalen van enkele citaten uit het 'In Memoriam', dat Taco Mulder, toenmalig conservator van het Westfries Museum in het jaarverslag 1956 over Kerkmeijer schreef.

De heer De Graaf spreekt tot slot, namens de Stichting Kerkmeijer-de Regt zijn erkentelijkheid uit dat de aanwezigen, met name gelet op de woorden van Mulder in zijn 'In Memoriam' van 1956 op zo passende wijze aandacht hebben geschonken aan de oprichter van Oud Hoorn.

Het Gezelschap in actie, links Donald de Marcas

Ludiek Hoorns concert

Het zesde onderdeel van ons jubileumprogramma van dit jaar was wel heel bijzonder: een ludieke uitvoering van de Cantate Historique, de gezongen beschrijving van de geschiedenis van de stad Hoorn omstreeks 1860, geschreven door de Fransman Henry Havard. Het koor van de Koninklijke zangvereniging Sappho had dit moderne muziekstuk van de Nederlandse componist Pieter Rynja eerder uitgevoerd, maar toen zonder de fleurige franje, die de voorstelling op 22 maart in de Oosterkerk daardoor levendiger en speelser maakte.

Om een zekere passiviteit te voorkomen was de theatergroep Het Gezelschap onder leiding van Artha van Alkemade uitgenodigd om voor de nodige fine fleur te zorgen. Dat lukte de leden uitstekend, zowel in tableau vivantvorm (levende schilderijen) als in hun kleurige kledij acterend tot tussen het publiek toe. Zij deden samen met koor, solisten en vertellers het Hoorn van destijds op suggestieve wijze herleven.

Zo beeldden de acteurs al wapperend met brede blauwe en witte linten golven van de Zuiderzee-vantoen uit, sprongen zij soldatesk heen en weer, klonken schoten uit hun musketten, stegen rookpluimen op in het bedehuis en viel Graaf Bossu stervend ter aarde. De artistieke vrijheid van de acteurs deed de geschiedenis hier natuurlijk geweld aan, want Bossu heeft - zoals wij allen weten - na de door hem verloren slag op de Zuiderzee nog drie jaar gevangen gezeten in het weeshuis, maar de uitbeelding was er niet minder kostelijk om.

Amusant was ook het optreden van een koor van dijkwerkers, dat vechtend tegen de denkbeeldige waterwolf met man en macht de Westfriese omringdijk spittend en zwoegend probeerde te versterken, terwijl

Tjebbe Feenstra een daarbij passende tekst uit een oude Hoornse revue van Ridderikhof met verve voordroeg. Ze stonden er, gehuld in stormpakken en laarzen, zich het zweet van de gezichten vegend, alsof ze het zwaarder hadden dan op school of kantoor, want zwaaiden daar niet Ton van Weel, Femke Uiterwijk, Henk Saaltink, Joke Admiraal, Pim van der Waal, Loes Rensema en Bas Baltus - tegen alle gewoonte in - met spa en schop? Een fris staaltje zelfwerkzaamheid van prominente Oud Hoorn-figuren.

'Ode aan Oud Hoorn'

Er was nog veel meer: door Tjebbe Feenstra fraai voorgedragen gedichten, alle uiteraard betrekking hebbend op de geschiedenis van de stad, waaronder een speciaal voor deze gelegenheid geschreven gedicht van Margreet van Hoorn, die er natuurlijk zelf bij was: 'Ode aan Oud-Hoorn'. De onontbeerlijke verbindende teksten op deze hinkstap-sprongen-in-de-tijd waren van Bas Baltus; Arnoud Lansdaal praatte de onderdelen aan elkaar zoals van hem verwacht mocht worden: frank en vrij, helder en vlot.

Na de pauze deed het Hoorns Symfonie-orkest ook nog een aardige duit in het kerkezakje met delen uit oud-Nederlandse dansen van Julius Röntgen. Geheel in stijl was het slot van de middag: de uitvoering van de Piet Hein-rapsodie, een co-productie van Sappho en Symfonie-orkest, waarbij het publiek zich niet onbetuigd liet en het vaderlandse wij-gevoel al zingend even boven kwam drijven.

Een mooi einde met veel bloemen voor wie veel hadden bijgedragen aan deze middag vol kunst, vertier en humor. Wat jammer dat niet meer dan 150 bezoekers/sters er van genoten hebben. De kerk had voller moeten zijn bij zo'n uniek Hoorns concert.

(H.L.)

OUD HOORN 75 jaar: een huldeblijk van Margreet van Hoorn

Een van de aantrekkelijke onderdelen van het jubileumprogramma dat op 23 maart 1992 in de Oosterkerk werd uitgevoerd, was de voordracht van een gedicht van Margreet van Hoorn door de heer T. Feenstra.

Dit gedicht was speciaal voor deze gelegenheid door haar geschreven en oogstte veel bewonderend applaus. Wij drukken het hieronder volledig af.

Houden van je stad,
het karakter, de schoonheid,
de ziel die zich uitspreekt
in een styl die leeft
vechten voor het behoud
van de oude gevels
de huizen met een stem
van een vèr verleden.
(DAT IS OUD-HOORN).

Waken over je stad,
de betekenis, de terugblik,
de ziel die zichtbaar is
in een tastbare schoonheid.
Je inzetten om dat te behoeden
voor verwaarlozing en verval,
de huizen met een stem
die blijft spreken.
(DAT WIL OUD-HOORN).

Je armen om je stad slaan,
het verleden en het heden,
de ziel die verstaan wil worden
in een styl die IS,
die moet blijven voortleven
in de oude gevels,
in de karakters vol schoonheid,
in een blij ontdekken.
(DAT IS OUD-HOORN).

Houden van je stad,
van jezelf IN die stad,
de stem die je veel onthult
over een voorbijgane tijd.
Vechten voor het behoud
van dat wat ons voorging,
wat ons leerde wie we zijn
door het rijke verleden.
(DAT VOELT OUD HOORN
al vijfenzeventig jaar).

Dank...
Dank...

Margreet van Hoorn

Drossaart van Dusseldorp

Leo Hoogeveen

Catharinus Drossaart van Dusseldorp is op 17 december 1902 in Vlaardingen geboren als zoon van W.C. Drossaart van Dusseldorp en H.J. James. Op 9 mei 1932 trouwde hij in Konstanz (Duitsland) met de uit die plaats afkomstige Annaliese Jenny Irma Stromeijer. Het echtpaar kreeg drie kinderen: twee dochters en een zoon. Ze woonden in Hoorn aanvankelijk aan de Achterstraat 2, later aan de Westersingel 6, welk nummer spoedig werd gewijzigd in 1.

Voor zijn komst naar Hoorn was Drossaart van Dusseldorp ambtenaar bij de crisisdiensten in Den Haag. Op 1 september 1934 benoemde de Kamer van Koophandel en Fabrieken in Hoorn hem met 13 van de 18 stemmen tot secretaris. Tweede op de voordracht stond mr. A.D. van Assendelft de Coningh, die enige jaren later zijn opvolger zou worden en die we dan ook bij Oud Hoorn tegenkomen. Drossaart volgde op 1 oktober S.H.A. Esser op, die na bijna 25 jaar om gezondheidsredenen het secretariaat van de Kamer had neergelegd. Door zijn functie en vanwege zijn organisatie-talent rolde hij vrij snel in allerlei besturen. Hij was lid van de commissie van bijstand van de Handelsavondschool, voorzitter van de Harddraverijvereniging Hoorn en Omstreken en secretaris van de Coenfeesten in 1937.

Op 30 juni 1936 werd hij geïnstalleerd als raadslid voor de Vrijheidsbond na het tussentijds aftreden van G. Boldingh Hz.

Tijdens een vakantie in het Schwarzwald is dr. Drossaart van Dusseldorp op zaterdagmorgen 11 september 1937 plotseling overleden op 34-jarige leeftijd. Op woensdag 15 september is hij in Konstanz begraven. Een deputatie uit Hoorn woonde de plechtigheid bij, onder wie H. Krijgsman namens de Kamer van Koophandel, de heer Velzeboer namens Caïssa en de gemeente-architect ir. Westerink.

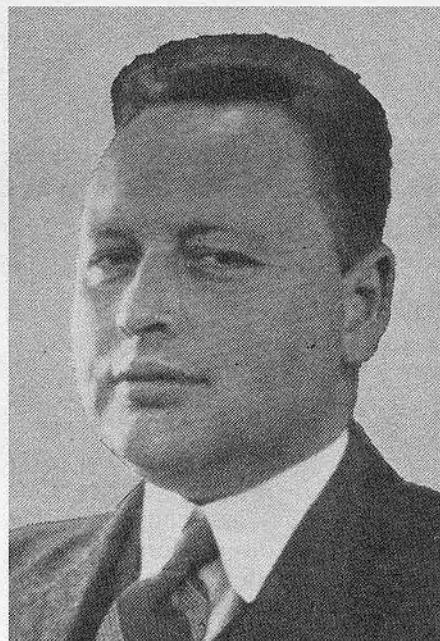
Zijn gezin verliet Hoorn op 19 maart 1938 en vestigde zich in Kreuzlingen in Zwitserland.

In maart 1934 liet S.H. Boot weten dat hij om gezondheidsredenen ontslag moest nemen als secretaris van Oud Hoorn. Door verschillende omstandigheden was hij zodanig overwerkt dat hij zich op doktersadvies moest beperken tot de bezigheden die zijn ambt van hoofdonderwijzer hem oplegden.

Lückens verklaarde zich bereid voorlopig het secretariaat waar te nemen. Op 12 juni besloot het bestuur zich met een lid uit te breiden, omdat Boot bestuurslid bleef, en te trachten de nieuwe functionaris tevens secretaris te maken. Diverse kandidaten passeerden de rest van het jaar de revue of werden gepolst. De ledenvergadering van 10 augustus 1934 machtigde het bestuur na zeer langdurige discussies zelf naar een geschikte functionaris om te zien en die dan als bestuurslid toe te voegen. Kerkmeijer, die niet aanwezig was, maakte later grote bezwaren tegen deze gang van zaken: hij vond die in strijd met de statuten.

Het bestuur ontving op 30 november twee kandidaat-bestuursleden als gast: de nieuwe gemeentearchitect ir. M. Westerink en Drossaart van Dusseldorp. De laatste verklaarde bestuurslid te willen worden 'als de Heeren accoord gaan met zijn meening dat "Oud-Hoorn" ook gebruikt zal worden voor het Vreemdelingen Verkeer'. Westerink zag bezwaren met het oog op zijn positie bij de gemeente. Drossaart zei dat ook zijn positie wel eens conflicten kon opleveren. Op 12 december bleek dat beide kandidaten nog bezwaren hadden tegen een benoeming. Kerkmeijer toentertijd gewoon bestuurslid, verklaarde dat beiden hem sympathiek waren. Wel merkte hij fijntjes op: "De heer Drossaart voelt veel voor Vreemdelingenverkeer, belangen van Oud Hoorn zijn nog andere dan die van Vreemdelingenverkeer".

Na een discussie over de omstreden gang van zaken op de ledenvergadering van 10 augustus besloot men gebruik te maken van de machtiging en na een gesprek met Westerink Drossaart van Dusseldorp officieel uit te nodigen het secretariaat te aanvaarden. Wat uiteindelijk de doorslag heeft gegeven bij de keuze voor Drossaart blijkt niet uit de notulen of correspondentie.

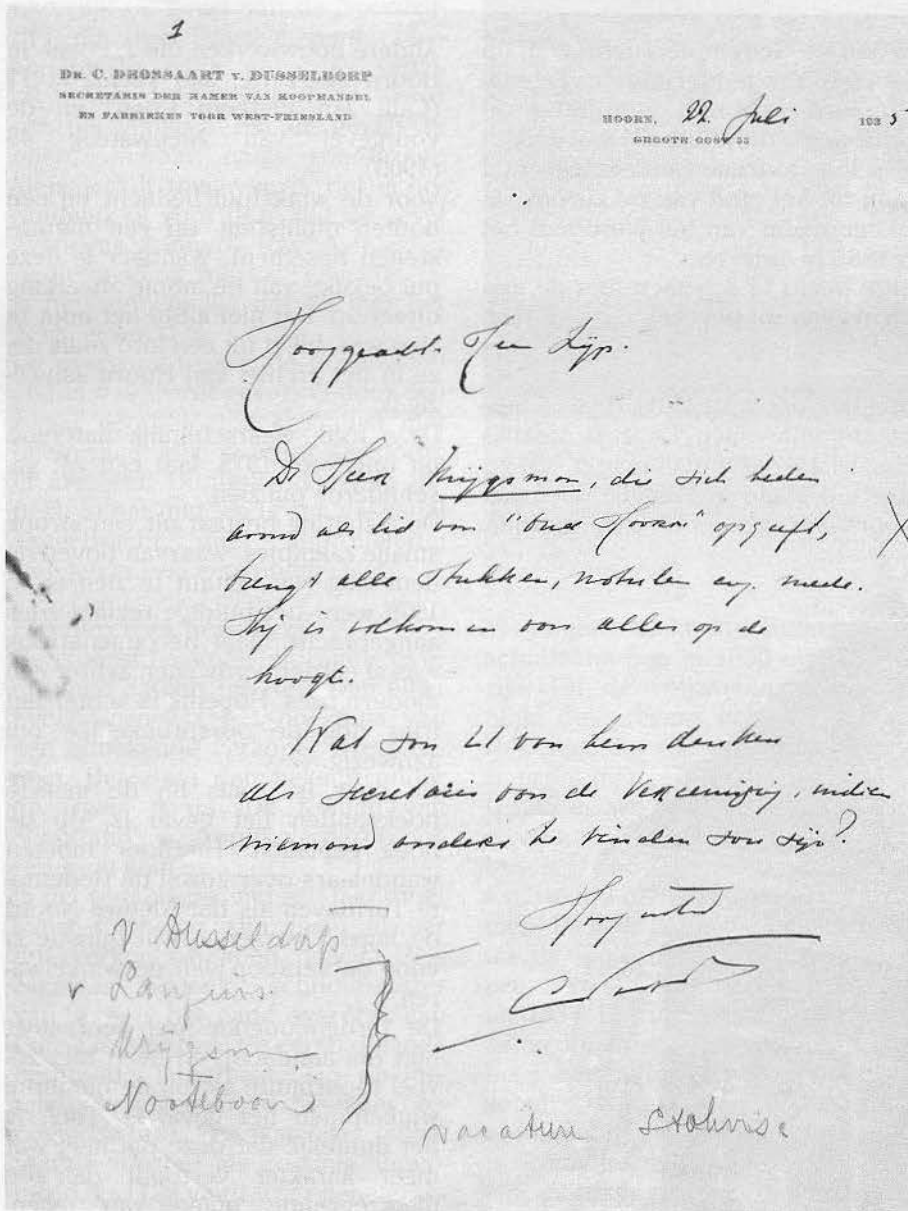
Op 10 januari 1935 nam Drossaart in een brief het secretariaat van de vereniging op zich. Het zou slechts van korte duur zijn. Al op 5 juli 1935 liet hij het bestuur schriftelijk weten "om persoonlijke redenen" te bedanken als secretaris. Daarop volgde de inmiddels in de geschiedenis van onze vereniging legendarische dropping van de 21-jarige Herman Krijgsman als nieuwe secretaris. Dr. Drossaart van Dusseldorp deed dat in een eigenhandig geschreven briefje dat luidde:

"De heer Krijgsman, die zich heden avond als lid van 'Oud-Hoorn' opgeeft, brengt alle stukken, notulen enz. mee. Hij is volkomen van alles op de hoogte.

Wat zou U van hem denken als secretaris van de Vereeniging indien niemand anders te vinden zou zijn?"

Die avond was de ledenvergadering in De Valk en Krijgsman mocht meteen het enige door Drossaart geschreven jaarverslag over 1934 en de notulen van de vorige vergadering voorlezen. De aftredende secretaris zelf had bericht van verhindering gestuurd.

Bij het agendapunt bestuursverkiezing - er waren twee vacatures door het overlijden van B. Schermer en het bedanken van E.G. Stokvis - kwam ook de positie van Drossaart van Dusseldorp ter sprake. Er had ten aanzien van hem nooit een be-

In het jubileumjaar 1992 van de Vereniging Oud Hoorn is een begin gemaakt met wat hopelijk een traditie zal worden: een serie lezingen, zowel in de lunchpauze als in de avonduren. Deze voordrachten hebben steeds betrekking op onderwerpen, die liggen binnen de werksfeer van de Vereniging. In de eerste editie van het Kwartaalblad van dit jaar konden wij u al verslag doen van de eerste middag- en avondlezingen door resp. mevr. L. Rensema en mevr. F. Uyterwijk. Inmiddels hebben er weer een middag- en avondlezing plaatsgevonden.

De tweede middaglezing werd wederom gehouden door mevr. L. Rensema, nu in de Tuinzaal van het Westfries Museum, op 14 april jl. Haar lezing over een selectie uit de diaserie van Ooievaar trok zoveel belangstelling, dat deze twee maal achter elkaar moest worden gehouden. Ook hier is weer gebleken, dat het "oude Hoorn", getoond aan de hand van oude dia's, zich mag verheugen in een grote belangstelling van de bewoners van onze stad. Het zal zeker de moeite waard zijn om in de toekomst opnieuw een selectie te maken uit het beschikbare materiaal en hierover weer een voordracht te organiseren.

De tweede (avond)lezing trok zeker niet minder belangstelling. De heer A. Boezaard, bestuurslid van Oud Hoorn en deskundige op het gebied van Hoornse monumenten was op 29 april de presentator van een voordracht over "Verdwenen sloppen en stegen". De Oud Hoorn zolder in het VOC pakhuis kon de toeloop amper verwerken. In een interessant en gedetailleerd betoog en ondersteund door uitstekende dia's ging de heer Boezaard diep in op al datgene wat in de loop de jaren in Hoorn aan historische punten verdwenen is. Eens te meer werd duidelijk, dat Oud Hoorn bepaald nog niet toe is aan opheffing. Ook voor de toekomst dient gewaakt te worden voor het verlies van zoveel markante historische details in het stadsbeeld.

Zoals gezegd: dit soort lezingen vragen om continuïteit, niet alleen vanwege de interessante onderwerpen die aan de orde komen, maar tevens omdat ze op een andere wijze de toehoorders met de neus drukken op datgene wat we nog aan schoons in onze stad hebben en op de dreiging, die steeds aanwezig is, dat dit verloren kan gaan door onvoorzichtig beleid.

noeming door de ledenvergadering plaatsgevonden. In een gesprek met voorzitter Zijp had Drossaart te kennen gegeven als bestuurslid wel te willen aanblijven. Onder de veertien aanwezige leden liepen de meningen hierover nogal uiteen. Daarom werd een stemming gehouden om de destijds door het bestuur gedane benoeming van Drossaart al of niet te sanctioneren. Met 10 tegen 4 stemmen werd besloten de benoeming niet goed te keuren. Er is juridische haarkloverij voor nodig om

te kunnen beoordelen of dr. Drossaart van Dusseldorp formeel ooit wel bestuurslid is geweest. Hij heeft in elk geval een half jaar als zodanig gefunctioneerd.

Bij de verkiezing van een nieuw bestuurslid, tevens secretaris, kreeg dr. Drossaart 1 stem en Krijgsman 10 stemmen. "Waarna de heer Krijgsman onder dank voor het in hem gestelde vertrouwen de benoeming aanvaardde". Hij zou 44 jaar bestuurslid blijven, waarvan 33 als secretaris!

Gedempte Turfhaven 2 De koning van Schotland

Petra van Diemen

Het hier behandelde perceel is gelegen aan de Gedempte Turfhaven, op de hoek van het Nieuwe Noord. Op het ogenblik is hierin een verfwinkel gevestigd, 'Het Verfhuis Katuin'. Uiteraard is dit niet altijd het geval geweest, zoals uit de onderstaande geschiedenis duidelijk zal worden.

Met behulp van de gegevens aanwezig in het Hoornse Gemeentearchief is het mogelijk gebleken om terug te gaan tot het eind van de zeventiende eeuw. Hierbij kwam zelfs de toenmalige naam van het pand aan het licht. Het huidige pand blijkt echter uit 1885 te dateren.

Gepoogd is om een zo compleet mogelijk beeld te schetsen met de aan mij bekende gegevens, van de geschiedenis van dit perceel.

Beschrijving

Het ontwerp van de hand van de architect Jacob Cornelisz Posch (*6-10-1851 Blokker +14-3-1929 Hoorn), in 1885 in opdracht van E.

Stieltjes ontworpen, is relatief eenvoudig te noemen. Door de detaillering wist de architect echter een geheel tot stand te brengen dat zeker voornaam genoemd kan worden.

Andere bouwwerken die J. Posch in Hoorn neerzette, zijn Veemarkt 17 (Café Jan Pieterzn Coen) en de voorgevel van Nieuwsteeg 45 (1905).

Voor de winkelpui bedacht hij een houten omlijsting, op een natuurstenen basement. Wanneer je deze pui bekijkt, valt de mooie afwerking direct op. Dat niet altijd het hout te zien was, blijkt uit een foto zoals deze in het archief van Hoorn aanwezig is.

Deze foto, waarschijnlijk daterend uit ongeveer 1975, laat een wit geschilderde pui zien.

De afsluiting bestaat uit een strook smalle raampjes, waarvan boven de deur nog een restant te zien is. In 1979 werd het huidige reclamefries aangebracht, maar de ramenstrook was al eerder verdwenen achter een modern fries. Hopelijk is achter het fries nog de oorspronkelijke pui aanwezig.

De deur is, zoals bij de meeste hoekpanden het geval is, op de hoek geplaatst. Hierdoor moeten wandelaars over zowel de Gedempte Turfhaven als het Nieuwe Noord de ingang passeren, wat gunstig is voor de verkoop van de winkelwaren.

De terughoudende pui schreeuwt niet om aandacht, en heeft niet zoveel toonruimte als bij de moderne winkelpuien het geval is. Toch is het duidelijk dat deze pui heel wat meer karakter vertoont dan de nietszeggende pui van tegenwoordig (hierbij ben ik me bewust dat het om een waardeoordeel gaat, waarover iedereen zijn eigen mening zal hebben). Bij deze pui is het dan ook zeker de moeite waard om even stil te staan, waardoor als vanzelf de aandacht overgaat naar de binnen uitgestalde winkelwaar. Door het uitgesproken aanzien van de pui zal de 'verkooptruc' die ze moet uitoefenen zeker zo goed werken als bij de glazen puien die in het huidige tijdperk zo veelvuldig worden geplaatst.

De bovengevel bestaat uit drie traveen, waarbij elk raam afgesloten wordt door een korfboog. Deze is versierd met diamantkoppen van natuur- of kunststeen, terwijl het veld tussen de bogen is opgevuld met gefigureerd metselwerk. De vier pilasters zijn voorzien van een kapiteel, eveneens van natuur- of kunststeen, versierd met een palm- of bladmotief.

Al het natuur- of kunststeen is in de

huidige situatie wit geschilderd, wat mooi afsteekt bij de roodbruine kleur van de gevel. In 1967 wordt namelijk de gevel aan de Noordzijde, die hier verder buiten beschouwing blijft, enigszins gewijzigd. Van deze gelegenheid wordt gebruik gemaakt om de gevels te oliën, waaraan enige roodbruine kleur wordt toegevoegd. Het is onduidelijk of voor deze tijd de gevel eveneens gekleurd was. Aangezien nooit melding hiervan gemaakt is, is het aannemelijk dat dit niet het geval geweest is.

De overgang tussen de bovengevel en het dak wordt gevormd door een zwaar geprofileerde kroonlijst met olijfprofiel. Het puntdak tenslotte, is met een Oudhollandse pan gedekt. In het midden is een dakkapel aangebracht, met geprofileerde wangen en een eenvoudige lijst.

Eigenaren en bewoners

De vroegst bekende informatie over dit pand dateert uit 1683. Dan blijkt Evert Cornelisz het hoekhuis van een onbekende verkoper overtene-men. Het staat dan bekend onder de fraaie naam 'De Koning van Schotland', waarop ik verderop nog terug zal komen.

In het tijdsbestek van een jaar moet Evert Cornelisz zijn pand alweer doorverkocht hebben, daar in 1684 Nicolaas Kroock, schoolmeester van beroep, het pand overdoet aan Cornelis Arendzn. De eerstvolgende informatie dateert uit 1715, als Pieterzn de eigenaar of bewoner genoemd wordt. Zes jaar later wordt Stijntje Joosten als zodanig aangehaald. In 1726 vindt weer een verkoping plaats, en wel tussen Jan Janszn de Groot uit Durgerdam en de koper Jan Timmerman. Hoewel in 1730 Antje te boek staat als eigenaar danwel bewoner, blijkt in 1733 Jan Timmerman nog steeds aanwezig te zijn. Aangenomen kan worden dat Antje echtgenote van Jan Timmerman was.

Tussen 1730 en 1760 moet Jan Timmerman afstand gedaan hebben van de Gedempte Turfhaven 2, omdat in 1760 Hendrik Gans het pand verkoopt aan Adam Simmers. Deze neemt in 1776 de makelaar Jan Waardenburg in de hand, die het pand in handen van Libbe Posthuma over doet gaan. De laatst genoemde zorgt ervoor dat Johannes Nieuwenbosch in 1781 eigenaar wordt. Tot rond 1806 blijft het pand in handen van deze familie. Hoewel in 1789 en 1791 Jan Roemer genoemd wordt, is het aannemelijk dat deze huurder van het woonhuis was.

Vervolgens blijkt Jan Bulkes, jaagschuitschipper, in 1830 eigenaar te zijn. Uit de volkstelling van 1830 blijkt deze tevens bewoner te zijn. Het enige dat van deze man bekend is, is dat hij in 1767 geboren werd.

Op 15 maart 1842 verkoopt hij zijn eigendom aan Johannes Nieuwenbosch (*16-6-1808), een naam waarvan we in 1781 voor het eerst vernamen. De relatie tussen beiden blijkt uit de ingekomen stukken, waarin een schuldbekentenis aanwezig is uit 1834. Hieruit blijkt dat Jan Bulkes en Johannes Nieuwenbosch allebei jaagschuitschippers op de trekshuit tussen Hoorn en Amsterdam en dus collega's waren. Bij de koop is Johannes Nieuwenbosch echter van beroep veranderd. Hij oefent dan het beroep van manden- en bezemmaker uit. Blijkens de volkstelling uit 1850 bewoonde hij het pand ook zelf, samen met zijn vrouw Annetje van der Mey (*8-4-1805).

In 1864 verkoopt hij het pand aan zijn schoonzoon Dirk Schipper Stieltjes (*27-8-1829). Deze was in 1857 met de dochter Elisabeth Nieuwenbosch (*1832) gehuwd. Waarschijnlijk bewoonde zij het pand niet, maar werd het doorverhuurd.

Elisabeth zorgt ervoor dat het huis in de familie blijft, wanneer zij het in 1887 in het bezit laat komen van haar zoon Evert Stieltjes (*4-5-1860). Het blijkt dat ze dan overigens hertrouwd is, en wel met J.H.C.F. Nöhr. Deze is wel een bewoner van de Gedempte Turfhaven 2, hij heeft er met zijn vorige echtgenoot K. Karsten verbleven. Zowel Nöhr als zijn eerste vrouw zijn afkomstig uit Duitsland. Nöhr wordt omschreven als een kleermaker, en werd op 3-11-1818 te Potswerden-

Hannover geboren. In een onbekend jaar vertrok hij naar Nederland. Blijkens de geboorte van zijn oudste zoon, Johan Heinrich Friedrich, in 1845 te Amsterdam, moet dit voor deze tijd plaatsgevonden hebben. Van de zoon van Elisabeth en haar eerste man, Evert Stieltjes, is, behalve dat hij koopman en winkelier was, helaas niet veel bekend. Toch is hij degene geweest die het perceel in 1885 laat herbouwen in de huidige verschijning. Evenals zijn ouders bewoont hij zijn pand niet zelf, maar verblijft hij elders in Hoorn.

Blijkbaar verhuurde hij zijn eigendom als bijverdienste.

Tussen de periode 1860 en 1900 hebben een aantal families op dit adres verbleven, blijkens de volkstelling in deze periode.

Hieronder zal ik deze, in alfabetische volgorde, weergeven.

Als eerste is daar Arie Commandeur, een slager die in 1872 te Ursem geboren werd. Hij was gehuwd met Catharina Maria Venverloo, en kwam in mei 1900 vanuit Amsterdam naar Hoorn. Het is goed mogelijk dat hij een slagerij had in het hoekpand. Uit de informatie daterende van 1897 bleek namelijk al een slagerij in het pand gevestigd te zijn.

Gezien het beroep, kleermaker, van Wilhelmus Frederik Eygendaal zou het niet vreemd zijn als hij tijdelijk bij de familie Nöhr ingewoond heeft. Hij is echter maar kort in Hoorn gebleven, namelijk tussen 1870 en 1872. Bovendien verbleef hij in deze periode ook nog een tijd op het Grote Oost.

Jan Hetsen, banketbakker, moet voor 1895 op de Gedempte Turfha-

ven gewoonnd hebben. Op 25 november van dit jaar sterft hij namelijk op het Kleine Noord. Hij laat dan zijn tweede vrouw, Theodora Anna Molenaar, achter.

Het blijkt dat een sergeant woonachtig geweest is in dit pand, namelijk Jispe Douwe Hoorn (*20-11-1856 Leiden). Waarschijnlijk heeft hij slechts korte tijd op dit adres vertoefd, tezamen met zijn vrouw Johanna Jacoba van der Keyde (*23-3-1865 Vlissingen). Het lijkt aannemelijk dat hij kort na aankomst verhuisd is naar de Militaire Gebouwen te Hoorn.

Voor Christiaan Vijzelaar was een heel wat minder goed betaalde baan weggelegd, hij was arbeider. Voor zijn vrouw Geertje de Jong (*17-11-1863 Zwaag) en hun vier kinderen zal het leven heel wat minder financieel onderbouwd geweest zijn dan voor de familie Hoorn.

De laatst bekende bewoner in deze periode is Arie Wonder (*26-4-1863 Heerhugowaard), een sigarenhandelaar. Hij was gehuwd met Elisabeth Schuurman (*20-3-1862) en had voor zover bekend twee kinderen. De eerst genoemde in de voorgaande reeks bewoners, Arie Comman-

deur, zou mogelijkterwils familie kunnen zijn van de koper uit 1900, Jan Commandeur, een landman eveneens uit Ursem afkomstig. Deze koopt van Caspar de Vries, die het in 1891 van Evert Stieltjes overgenomen had. Commandeur houdt het pand 20 jaar in zijn bezit en verkoopt het tenslotte in 1920 aan Dirk Horst, goudsmid. Deze verkoopt het een jaar later alweer aan de Handelsvereniging Gouling en Baas, te Amsterdam. In 1926 gaat het pand over in de handen van Frans Kwal, electricien en radiohandelaar, waarbij de makelaar Belo Bijleveld als bemiddelaar optreedt. Frans Kwal is een electricien en radiohandelaar. De laatst bekende eigenaar is Hendrik L. Katuin, een schilder die het in 1962 in zijn bezit kreeg. Blijkens het feit dat nog steeds 'Het Verfhuis Katuin' in het pand gevestigd is, kan aangenomen worden dat het nog steeds in handen van de familie Katuin is.

Geschiedenis

Zoals gezegd dateert de eerste vermelding van de Gedempte Turfhaven uit 1683. Evert Cornelisz wordt dan eigenaar van het pand

'De Koning van Schotland'. Uit het 'Boek der Opschriften', geschreven door J. van Lennep en J. ter Gouw, blijkt dat twee gevelstenen tot deze naamgeving geleid hebben.¹ Op het pand prijkte volgens de auteurs namelijk de beeltenissen van Jacobus I, koning van Engeland, met zijn echtgenote en ouders. Naast een tekst, die zowel in het Latijn als het Engels aangebracht is, sierde vier beeldjes de gevel. Van Lennep en Ter Gouw geven geen reden waarom juist een deel van het Engels koningshuis een plaats vond op deze gevel. In de 'Catalogus van het West-Friesch Museum' wordt de volgende, naar mijn mening twijfelachtige reden, aangevoerd:

'Twee gevelstenen, door een aanhanger van het huis der Stuarts opgericht in den voor- en den zijgevel van een huis aan de Turfhaven te Hoorn'.²

Even verderop wordt een omschrijving van de stenen gegeven, waarbij interessante informatie aan het licht komt:

'Twee gevelstenen (elk uit 5 stukken bestaande), de een voorstellende Darnley en Maria Stuart, de ander Jacobus en Anna, afkomstig van

N. 1
BIJLAGEN.

3

HOORN, den 24 Januari 1885

*H. H. Burgemeester en Wethouders
der Gemeente Hoorn*

Door BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente HOORN

is bijgaand adres van *C. Stieltjes*
d.d. 24 Januari 1885, N°. 59 gesteld in
handen van het Collegie ROOIMEESTERS met verzoek, om, nepens den inhoud,
te willen dienen van bericht en raad.

*Naar aanleiding van dit adres, houdende verzoek om vergunning
tot het sloopen van het per ceel den hof
de Turfhaven. Naar de Hoornse en Nieuwe
59. 24 en aldor te bouwen een Winkel
huis met bovenwoning volgens over-
gelegde tekening*

hebben Rooimeesters de eer UwEd. mede te deelen dat hun bij onderzoek *geen
bezwaar is overgekomen tot die
slooping en nieuwe opbouw, mede
te hebben bij adviseren tot gunstige
beschikking op dat verzoek, onder
de gewone bepalingen hier aakten
vermeld onder sub 1-5.*

De ROOIMEESTERS.

*G. J. Blom
J. P. B. B. B.*

Aan

H. H. Burgemeester en Wethouders
der Gemeente HOORN.

16

een gesloopt huis, hoek Turfhaven en Nieuwe Noord te Hoorn.

(Geschenk van de heer jhr. mr. D. van Akerlaken, Hoorn.)

Het zou zeker belangwekkend zijn te weten, welke de aanleiding kan zijn geweest van het ontstaan dezer steenen. De overlevering, die spreekt van een in bedoeld huis gewoond hebbenden aanhanger van de Stuarts, geeft wel eenig, maar geen voldoende licht.

Bezienswaard zijn ze wegens de uitvoerige bewerking, die vooral voor den dag is gekomen sedert wij ze van de hen bedekkende (en beschuttende) verlaag lieten ont- doen.

(...)

De steenen zijn blijkbaar in 1618 geplaatst. Het jaartal 1557 kan het geboortjaar zijn van den stichter van het huis, terwijl zijn sterfjaar, dat aan de andere zijde had moeten komen, nimmer is ingevuld.¹³

De reden waarom de gevelstenen in het West-Fries Museum terecht gekomen zijn, wordt hieronder duidelijk.

De datering van het fraaie hoekpand zoals wij het nu kennen, dateert uit 1885. Vlak na de demping van een deel van de Turfhaven, welke in 1884 voltooid werd, besloot de toenmalige eigenaar, Evert Stieltjes, om het te herbouwen.

Op 23 januari 1885 wendt hij zich dan ook tot het gemeentebestuur, met het verzoek tot sloop en wederopbouw. Uit het overzicht van bewoners is op te maken dat hij zelf nooit op dit adres woonachtig geweest is, maar tijdens de aanvraag op de Italiaansche Zeedijk verbleef. Aangezien zes verschillende bewo-

ners bekend zijn die tussen 1860 en 1900 in het pand vertoef hebben, is het niet na te gaan wie op het moment van de nieuwbouwplannen woonachtig waren in de Gedempte Turfhaven 2. Duidelijk is dat deze bewoner naar andere woonruimte heeft moeten omzien, daar het perceel met de grond gelijk gemaakt werd.

Evert Stieltjes wil op de grond die hierdoor vrijkomt een winkelhuis met bovenwoning laten bouwen. Dat hij zijn idee serieus neemt en een fraai pand wil laten verrijzen, blijkt uit het feit dat hij een archi-

tect aantrekt. Johan Posch krijgt de opdracht om een ontwerp te maken. Deze architect had al meer in Hoorn neergezet, bijvoorbeeld een pand op de Veemarkt 17. Dit vertoont duidelijke overeenkomsten met het hier besproken pand. Vergeleken met Veemarkt 17 is de Gedempte Turfhaven 2 wat betreft decoratie terughoudender te noemen. Toch is het zeker de moeite van het bekijken waard.

De rooimeesters blijken in het geheel geen bezwaar te hebben tegen de voorgenomen herbouw, waardoor we nu het genoeg hebben

dit hoekpand in Hoorn te kunnen aanschouwen.

Vlak na het verlenen van de vergunning wendt Evert Stieltjes zich nogmaals tot de gemeente. Ditmaal vraagt hij om een advies. In het te slopen pand blijken namelijk twee antieke gevelstenen aanwezig te zijn. Daar Evert Stieltjes geen bepaald plan hiermee heeft, weet hij niet precies wat hij met de gevelstenen aanmoet. Het blijkt uit een brief dat mr. D. van Akerlaken de gemeente hierover aangeschreven heeft, en dat is ook degene die uiteindelijk als schenker genoemd wordt door het West-Fries Museum te Hoorn. Kennelijk is het gelukt om ze heel uit de gevels te verwijderen en naar het museum overtebrengen.

De laatste keer dat we wat over Evert Stieltjes vernemen dateert uit

juni 1885. Op deze datum vraagt hij vergunning tot het leggen van een spruit naar het stadsriool voor zijn nieuwe perceel. Het blijkt dat rond deze periode veel aanvragen binnenkwamen tot het aanleggen van een spruit. Tevens vroegen veel bewoners vergunning voor gas- en electriciteitsleidingen. Deze gegevens zijn niet aanwezig voor de Gedepte Turfhaven 2.

Vervolgens blijft het tot 1897 stil rond het perceel. In dit jaar vraagt J.E.A. van Hilsteren namelijk vergunning aan tot het plaatsen van een stelling aan de gevel. De bedoeling is om een rek langs de gevelwand aan te brengen, waaraan vlees- en vetwaren getoond kunnen worden. Op deze manier moesten mogelijke klanten aangetrokken worden, waarbij ze warm gemaakt

moesten worden om de producten aan te schaffen. Aangenomen kan worden dat rond deze periode dus een slagerij gevestigd was in het pand. Aangezien Van Hilsteren niet in de bewoners- of eigenarenlijst voorkomt, lijkt het aannemelijk dat hij huurder was. Het is overigens bekend dat hij in Amsterdam verbleef, zodat mogelijkerwijs de winkel door hem werd doorverhuurd.

Eigenlijk is niet veel meer bekend over dit pand. Vanaf 1961 worden nog kleine ingrepen doorgevoerd, maar deze betreffen met name de Noordgevel aan het Nieuwe Noord. Deze laat ik, zoals gezegd, buiten beschouwing. In 1979 wordt de laatste verandering aangebracht, waarbij het huidige moderne reclamefries aan de gevel verscheen.

Al met al gaat het hier om een bijzonder pand, waarvan met behulp van het Hoornse gemeentearchief toch een beeld gevormd kan worden van het gebruik. Het feit dat de twee gevelstenen uit het vorige pand nog in Hoorn aanwezig zijn, is natuurlijk een mooi gegeven. Het is zeker de moeite waard om tijdens een wandeling door de Hoornse binnenstad even bij stil te staan.

Bijlage 1:

Overzicht eigenaren/bewoners:

1683	Evert Corneliszn
1684	Nicolaas Kroock, schoolmeester
	Koper: Cornelis Arendzn. Haringhuysen
1715	Pieterzn
1721	Stijntje Joosten
1727	Jan Janszn de Groot. Durgerdam
	Koper: Jan Timmerman
1730	Antje
1733	Jan Timmerman
1760	Hendrik Gans
	Koper: Adam Simmers
1776	Jan Waardenburg voor Adam Simmers
	Koper: Libbe Posthuma
1781	Libbe Posthuma
	Koper: Johannes Nieuwenbosch
1787	H. Nieuwenbosch
1789	Jan Roemer
1791	Jan Roemer
1806	Jan Nieuwenbosch

Bewoners:

1830	Jan Bulkes
1850	Johannes Nieuwenbosch
1860-1900	Commandeur, Arie x Catharina Maria Venverloo
	Eygendaal, Wilhelmus
	Hetsen, Jan
	Hoorn, Jispe Douwe x J.J. van der Keyde
	Nieuwenbos, Johannes x A. van der Mey
	Nöhr, J.H.C.F. x K. Kartsten
	Vijzelaar, Christiaan x G. de Jong
	Wonder, Arie x E. Schuurman

Eigenaren:

	Jan Bulkes, jaagschuitschipper, bezemmaker.
15-3-1842	Johannes Nieuwenbos, jaagschuitschipper
1864	Dirk Schipper Stieltjes, grofsmid
1887	Elizabeth Nieuwenbos, wed. J.H.C.F. Nöhr
	Koper: Evert Stieltjes, winkelier
1891	Caspar de Vries, zonder beroep
1900	Jan Commandeur, landman te Ursem
1920	Dirk Horst, goudsmid
1921	Handelsvereniging Gouling en Baas C.s. te Amsterdam
1926	Belo Bijleveld, makelaar te Amsterdam
1957	Frans Kwal, electricien en radiohandelaar
1962	Hendrik L. Katuin, schilder

Bijlage 2: Kadastergegevens

Kadasternummers:

1829	B595
1878	B2151
1990	B2576

Huisnummers:

1760	5-277
1806	6-62
1830	6-70
1835-1853	5-194
1853-1889	5-277
1889-1909	2
1909-1992	2

Noten:

1. Lennep, J. van en J. Ter Gouw, 'Het Boek der Opschriften', J.J. Couvreur, Den Haag (1869-I), 32-34.

In een boek van dezelfde auteurs, 'De uithangteekens in verband met Geschiedenis en Volksleven beschouwd. De uithangteekens in het bijzonder beschouwd', wordt op pag. 43 het volgende vermeld:

'Een huis te Hoorn, op den hoek van de Turfhaven en 't Nieuwe Noord, heeft in zijn beide gevels de afbeeldingen van vier vorstelijke personen. In den westelijke gevel ziet men Jacobus I, Koning van Engeland, met zijn gemalin Anna van Denemarken; in den noordelijken 's Konings ouders, de Koningin Maria Stuart met haar gemaal Hendrik Darnley, afgebeeld. Boven de beide eersten meldt een Latijnsch opschrift hun naam en titel, met het jaartal 1618; terwijl ieder beeldje nog een bij-schrift naast zich heeft; de beide eersten in 't Latijn, de beide laatsten in 't Engelsch. 't Zal wel vermoedelijk een Schot zijn geweest, die zich in 1618 in het toen bloeiende Hoorn vestigde en zijn Koning en diens familie in den gevel deed uitbouwen'.

In een noot wordt vervolgens dit opgemerkt:

'Naar de platen in Nijhoffs Bijdragen te oordelen, zijn de afbeeldingen niet het werk van een groot kunstenaar'.

In het eerstgenoemde en in de lopende tekst geciteerde, boekdeel wordt op de mening die in deze noot verkondigd wordt teruggekomen. Het blijkt dat het op een slechte tekening gebaseerd was.

2. 'Catalogus van het West-Friesch Museum te Hoorn', 1891-1898, 48-49.

3. Ibid, 229-231.

Nieuwe fase restauratie Het Huis Verloren voltooid

J.M. Baltus

Er werd zo'n acht jaar geleden in Hoornse monumentenkringen bedenkkelijk met de wenkbrauwen gefronst, toen bekend werd dat het pand Kerkstraat 10, oftewel Het Huis Verloren, door de gemeente werd overgedaan aan een particulier. Dit monumentale gebouw, daarvoor dependance van het Westfries Museum, bezat nog wat van de vroegere glorie (bijv. twee weliswaar zwaar verwaarloosde stijlkamers) maar de knellende vraag was hoe het pand nu zou worden ingericht.

Butch en Tinie Mulder tonen hier een van de fraaie "deurstukken".

Inmiddels is duidelijk geworden dat met de verkoop aan de fam. Mulder bijna letterlijk een gouden greep is gedaan. Want praten met Butch en Tinie Mulder bijvoorbeeld maakt zonneklaar duidelijk dat het pand in handen is gekomen van hartstochtelijk in historie en architectuur geïnteresseerde zakenmensen.

In de afgelopen jaren is het statige monument waarbij een cafézaal, een voormalige paardestal, een unieke tuinmuur (alles inmiddels gerestaureerd) en een fraaie stadstuin horen, in fasen in ere hersteld. Voorlopig sluitstuk hiervan is de restauratie van de gedeeltelijk door brand aangetaste en verder treurig ontluisterde noorderstijlkamer (bij het Kerkplein).

Niet alleen was het een kwestie van geld dat deze ruimte nu - na acht jaar - weer haar oude en grotendeels authentieke aanzien heeft herwonnen, het kostte ook de nodige tijd om de schilderijen uit deze kamer (die ondergebracht waren in het Westfries Museum) weer op hun oorspronkelijke plaats terug te krijgen.

Een rondblik ter plaatse toont een kamer in Lodewijk XVI-stijl (in 1778 in opdracht door de familie Merens verricht). Vooral opvallend zijn de vele in bladgoud gezette ornamenten, maar ook de wandbedekking tussen het houtwerk: de in de kleur uit die tijd geverfde doekbespanning met een fijne versiering (waar Tinie Mulder zich vooral mee heeft beziggehouden) is een lust voor het oog. Vensters met roedenverdeling, knusse zitbankjes en uitklapbare binnenluiken, een marmeren schoorsteen en spiegels met oud glas en een zeldzaam mooi gestuct plafond completeren het geheel.

Voor mij spannen de vijf supraporten (de ronde in blauwwitte kleur geschilderde voorstellingen) de kroon. Butch Mulder vertelt dat het ruim twee eeuwen geleden ook een tijdje duurde voordat deze 'deurstukken' in de inmiddels gereed gekomen kamer konden worden aangebracht. Mevrouw Merens moest twee jaar wachten voordat kunstschilder H.W. Schweickhardt klaar was met zijn werk: in 1780 konden de holle gaten waarvan de ornamenten eromheen duidelijk als schilderijlijst fungeren, worden gevuld.

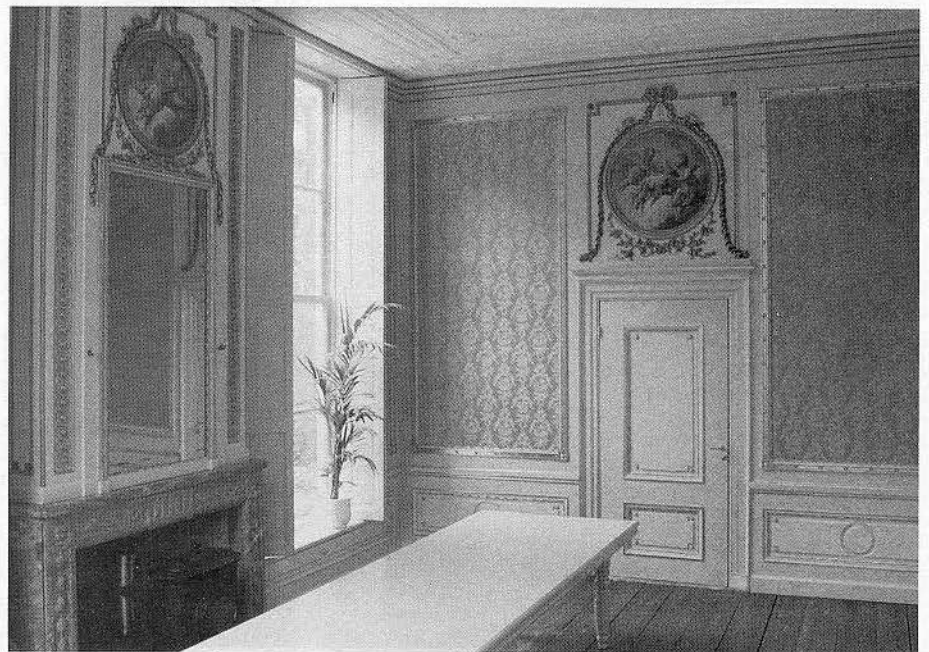

Zo zag Het Huis Verloren er van binnen uit vóórdat de restauratie begon.

We zien erop afgebeeld weelderig gevormde Cupidootjes, zwevend op wolkjes, die de vijf zintuigen verbeelden: een Cupido met een vergrootglas voor het oog geeft het zien aan, een tuil bloemen wijst op de reuk, druiven staan in verband met de smaak, elkaar betastende 'engeltjes' duiden op het gevoel en het gehoor wordt voorgesteld met behulp van een dwarsfluit.

Tijdens het gesprek vallen namen van deskundigen die zich met de stijlkamer bezig hebben gehouden: de monumentenambtenaar Arie Boezaard, schilder Max Polman, de architecten Annelies en Ype Hangelbroek-Gouwetor, het zijn geen onbekenden in het Hoornse restauratieland en de fam. Mulder is ze erg dankbaar voor hun hulp en inbreng. Je zou verwacht kunnen hebben dat deze ruimte een 'pronkfunctie' heeft gekregen, een stijlkamer zoals we die kennen op museaal gebied. Maar in deze kamer wordt anno 1992 gewoon en hard gewerkt. Waar vroeger wellicht de ganzeveer

over het perkament kraste, klinkt nu de telefoon en worden faxen verwacht en orders gegeven. Toch is er bij het herstel van het interieur geen concessie gedaan terwille van

Fraai gerestaureerde stijlkamer, een pronkstuk.

de huidige zakelijke functie ervan. De apparaten en het moderne meubilair kunnen zo weggetild worden en je waant je in de pruijktijd.

"Het is niet alleen een kwestie van geld," zegt Butch Mulder, als hij terugkijkt op wat er allemaal al in zijn pand is veranderd (fotoboeken laten zien hoe grondig de vele ruimten erin zijn aangepakt). "Je moet ook gevoel hebben voor schoonheid en historie; en je moet het vooral kunnen opbrengen een enorme hoeveelheid tijd en energie te investeren in de renaissance van dit unieke monument dat door zijn multifunctionele gebruik voldoende levensvatbaarheid heeft."

Is het karwei nu helemaal geklaard?. "Nee," roept Mulder, "nu nog de voorgevel. Daar moet weer kleur op worden aangebracht bijvoorbeeld en de wapens van de familie Mertens en de gemeente Hoorn moeten hun oude aanzien weer krijgen." En het wapen van de familie Mulder? Dat moet nog ontworpen worden: eentje met een kwaliteitsrijke en stijlvolle draagtas erop...

We zullen nog veel meer over het pand vernemen. De Mulders hebben bouwhistoricus J. Dröge uit Leiden opdracht gegeven de geschiedenis van het pand op papier te brengen: de bouwgeschiedenis van het pand dat veel ouder is dan het uiterlijk doet vermoeden (zo is er boven het gestuct plafond van de pas gerestaureerde een ander gaaf plafond gevonden uit 1630!) en een verhaal over de mensen die er in de afgelopen eeuwen hebben gewoond.

De stillelevenschilders

Zoals in andere Noordnederlandse steden van enige betekenis zijn ook in Hoorn gedurende de 17e eeuw schilders werkzaam geweest. In de vorige aflevering zijn de Hoornse schilders van zeestukken de revue gepasseerd. In dit tweede deel komen schilders aan bod die zich gespecialiseerd hadden in het maken van stillelevens.

De stillelevenschilders

Stillelevens werden vooral vanaf de tweede helft van de 17de eeuw door Hoornse schilders gemaakt. De populairste schilder onder hen was waarschijnlijk Mathias Withoos, die pas sinds 1672 in Hoorn verbleef. Schilderijen van Withoos kwamen veel voor in Hoornse verzamelingen in die tijd. Zijn aanwezigheid moet stimulerend zijn geweest. Een aantal schilders nam zijn liefde voor de bestudering van de natuur over. Zij maakten vooral fijne, natuurgetrouwe aquarellen, met kleine dieren, bloemen en vruchten, die bij verzamelaars zeer in trek waren. Daarnaast waren er stillelevenschilders die zich voornamelijk toelegden op bloem- en fruitstukken in olieverf. Zij ondervonden meer invloed uit andere Hollandse steden, met name uit Amsterdam. Ook voor de Hoornse stillelevenschilders is het boek van "kunstcriticus" Houbraken, met biografieën van Hollandse schilders, weer een belangrijke informatiebron.¹

Onder stillelevens, schilderijen met "stilliggende dingen", worden ook bloemstukken gerekend. In de 17e eeuw vormden bloemstukken wellicht een aparte categorie. Bloemschilders behoorden - in tegenstelling tot de overige stillelevenschilders in de 17de eeuw - namelijk tot de beter betaalde kunstenaars. De voorwerpen op een stilleven zijn vaak met opzet bij elkaar gezet om een blijkbaar zinvol geheel samen te stellen. Voor ons is het nu niet altijd duidelijk wat de betekenis van zo'n stilleven moet zijn geweest. Tijdgenoten waren echter wel op de hoogte van de symbolische betekenis van bloemen, vruchten en insecten of de moraliserende strekking van een tafel vol etenswaren of rookgerei.

Uit de eerste helft van de 17de eeuw zijn slechts enkele stillelevens bekend, namelijk van de schilder **Jan Albertsz. Rotius** (1624-1666). Rotius is vooral bekend als portretschilder maar gedurende zijn loopbaan maakte hij verscheidene stillelevens, vooral z.g. ontbijtjes, zoals

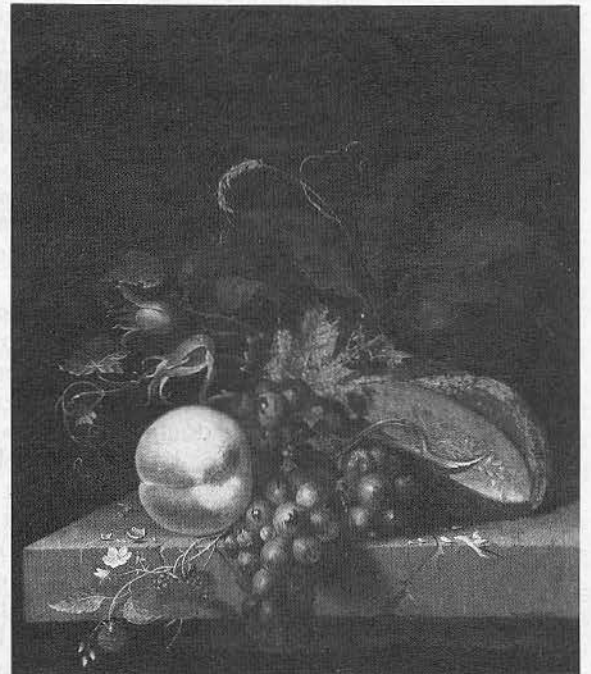
men die toen noemde (het woord stilleven komt pas vanaf ca. 1650 voor). Zijn stillelevens sluiten wat stijl betreft aan bij de monochrome banketjes van de Haarlemse schilders Willem Claesz. Heda en Pieter Claesz. Er zitten overigens nogal wat toeschrijvingen bij en een scheiding tussen zijn werk en dat van zoon Jacob is niet altijd met zekerheid aan te geven.

Jacob Rotius (Hoorn 1644 - Hoorn 1681/2?) was specialist in het schilderen van bloemen- en vruchtenstukken.² Houbraken vermeldde over hem: "Deze [Jacobus] was een Leerling van den ouden de Heem wiens wyze van schilderen hy wonder wel wist na te bootzen, zoo dat hy in zyn tyd geld en achting aanwon". Dat Jacob niet alleen geld en achting verkreeg blijkt uit een akte uit 1675, waarin staat dat hij één van zijn schilderijen ruilt voor een os. Zijn werk vertoont inderdaad overeenkomst met dat van Jan Davidsz. de Heem, de bekende stillelevenschilder die tot 1672 waarschijnlijk nog in Utrecht werkzaam was. Mogelijk ging Rotius bij hem in de leer. Archiefgegevens lijken er op te wijzen dat hij de stad enige tijd had verlaten. Jacob onderscheidt zich van De Heem door zijn manier van belichting, die tamelijk hard en contrastrijk is bij een donkere achtergrond. Met andere leerlingen en navolgers van De Heem bestaat ook overeenkomst, bijvoorbeeld met Abraham Mignon, die voornamelijk in Utrecht werkte. Sommige schilderijen van Rotius waren in de kunsthandel dan ook vals gemerkt als Abraham Mignon. Enkele ontbijtstillelevens die vroeger aan Jacob werden toegeschreven zijn - ten gevolge van een te vroege datering van zijn geboortjaar - te beschouwen als het werk van zijn vader Jan Albertsz. Jacob overleed waarschijnlijk door zelfmoord. Volgens

Houbraken was hij "van een zwaar-moedigen geest bezeten, waar uit zommigen, die aan de Predestinatie geen geloof slaan, besluiten dat hy zyn levensdraad verkort heeft. Hy stierf ontrent den Jare 1681, out zynde vyftig Jaren". Zijn begraafakte is niet gevonden (hoewel de familie Rotius in de Grote Kerk in Hoorn een eigen graf bezat). Maar aangezien zijn echtgenote Hendrina Swoll (met wie hij in 1668 was getrouwd) als "weduwe J. Roosius" in 1682 verhuisde naar Steenwijk, kan worden aangenomen dat hij omstreeks die tijd overleed.

De bloemen- en vruchtenstillelevens van **Pieter Gallis** (Enkhuizen 1633 - Hoorn 1697) vertonen verwantschap met het werk van Jacob Rotius.³ Gallis woonde enige jaren in Enkhuizen en vertrok in 1682 met zijn vrouw Hillegonda Frederiks naar Hoorn, waar hij in 1683 het beheer van de bank van lening kreeg. Hij schilderde als "amateur", uit liefhebberij, voornamelijk stillelevens van bloemen en vruchten, jachtstillelevens en landschappen. Het was destijds niet ongewoon dat kunstenaars naast hun schilderactiviteiten een ander beroep uitoefenden. Het verschil tussen amateur en professional bestond in de 17de eeuw niet in de schilderkunst. Volgens Houbraken was Gallis een bemind man,

P. Gallis, stilleven met fruit, 1673
(Rijksmuseum Amsterdam)

N. Verkolje, portret van stillevenschilder Pieter Gallis (Westfries Museum Hoorn)

die zeer vriendschappelijk omging met kunstenaars en kunstvrienden. Zijn nazaten behoorden tot de bovenlaag van Hoornse regentenkringen.

Hoewel er wat betreft zijn leermeester niets bekend is, doen de stillevens van Gallis zowel in onderwerp, opbouw en kleur denken aan de schilder Willem Kalf. Dat is misschien niet geheel toeval, aangezien Kalf in 1651 in Hoorn trouwde (met Cornelia Pluvier, een getalenteerde calligrafieste, diamantbewerkster en dichteres).⁴ Kalf schilderde pronkstillevens die rond die tijd in de mode begonnen te raken, vooral bij welgestelde families in Amsterdam. In 1653 duikt Kalf weer op in Amsterdam; hij zou dus mogelijk korte tijd in Hoorn gewerkt kunnen hebben en van invloed zijn geweest op schilders aldaar. Gallis' eenvoudige ontbijtstillevens voor een donkere achtergrond herinneren wat betreft compositie aan Jan Jansz. van de Velde, die eveneens werkte in Amsterdam (dé stad voor stillevenschilders in de tweede helft van de 17de eeuw).

Een kleinzoon van Pieter Gallis, **Dirk Gallis** (Hoorn 1690 - Hoorn 1734), schijnt ook geschilderd te hebben. Hij was in 1716 schepen van beroep in Hoorn. In een opsomming van schilderijen uit de inventaris van Johanna Gallis (een dochter van Pieter Gallis) uit 1765, komen twee schilderijen voor "door Dirk Gallis met waterverf geschilderd". Dirk werd door de schilder Nicolaas Verkolje uit Delft afgebeeld, bladerend in een album met zijn eigen aquarellen. Verkolje schilderde in de jaren twintig van de

18de eeuw portretten van de familie Gallis en kreeg daarna van verscheidene inwoners van Hoorn opdrachten voor portretten. Ook enkele andere Hoornse schilders werden door hem geportretteerd, zoals Johannes Bronkhorst, Herman Henszenburgh en Hendrik Rietschoof.

De schilder **Mathias Withoos** (Amersfoort 1621/7 - Hoorn 1703?), was waarschijnlijk de meest vooraanstaande stillevenschilder op het eind van de 17de eeuw in Hoorn. In vergelijking met andere Hoornse schilders is van Withoos vrij veel werk bekend. Biograaf Houbraken besteedde veel aandacht aan Mathias Withoos en werd over hem ingelicht door een dochter van Withoos en door Jan Pieterzen Zomer, "een makelaar in de Konst tot Amsterdam".

Withoos was ongeveer zes jaar leerling van de schilder en bouwmeester Jacob van Campen, een vriend van zijn vader, die nabij Amersfoort werkte. Samen met een medeleerling bij Van Campen, de Hoornse schilder Hendrik Graauw, met Otto Marseus van Schrieck en met nog drie anderen reisde hij in 1648 naar Italië. Hij werkte in Rome en ook in Florence en hij schilderde onder meer voor Kardinaal Leopold de Medicis. Als lid van de Hollandse "schildersbent" in Rome had hij de bijnaam "Calzetta Bianca" (witte sok). In 1652/3 was hij weer terug in Holland; hij verbleef in Amersfoort, waar hij een man van aanzien was (enkele jaren Raad en ook nog weesmeester). Maar toen de Fransen die stad in 1672 bezetten, week hij uit naar Hoorn, "te meer noch omdat hy vier dochters had en geen gevaar daaromtrent wilde afwachten", aldus Houbraken. De laatste vermeldt verder dat Withoos last van jicht kreeg, waardoor hij dikwijls enkele maanden per jaar "niet iets in de Konst verrigten konde". Hij zou zijn overleden in 1703 in Hoorn, waar hij tot zijn dood werkzaam was. Zijn begraafakte ben ik niet in het archief in Hoorn tegengekomen.

De meeste stillevens van Withoos vertegenwoordigen eigenlijk een apart genre. Ze geven de natuur gedetailleerd weer, kleine dieren als insecten en reptielen met een landschappelijke achtergrond.⁵ Dat was iets wat met name Otto Marseus voor het eerst toepaste als het enige onderwerp voor een heel schilderij. Zeer waarschijnlijk hadden deze schilderijen, die wel bekend zijn als bosstillevens, een symbolische betekenis. Withoos maakte

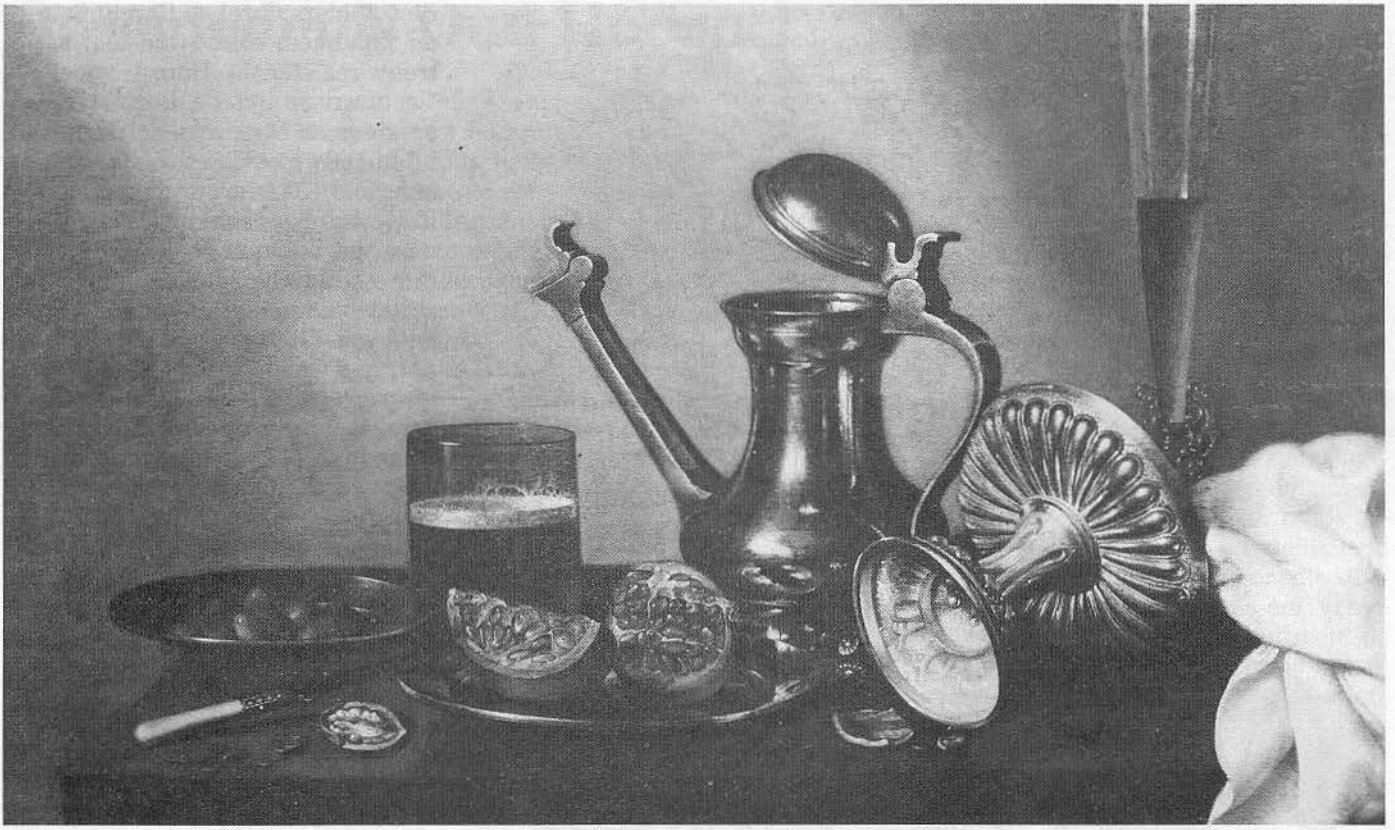
ook een aantal vanitas (=verganlijkheid)stillevens in een park of kerkhof, waarin hij mogelijk beïnvloed was door de Italiaanse schilder Salvator Rosa, tijdens zijn verblijf in Rome. Naast de landschappelijke achtergronden van zijn stillevens maakte hij op Italië geïnspireerde landschappen en stads- en havengezichten, onder andere van Hoorn en Amersfoort.

Mathias Withoos was leermeester van Caspar van Wittel, de belangrijkste Hollandse schilder van stadsgezichten (veduten) in Rome omstreeks 1700. De uit Amersfoort afkomstige Van Wittel of "Vanvitelli" ging met Withoos mee toen die in 1672 naar Hoorn vertrok. De indruk die deze stad op hem maakte werd vastgelegd op een stadsgezicht, bewaard in Napels. Wanneer Van Wittel Hoorn weer verliet is niet bekend, maar in 1674 duikt hij weer in Rome op. Gedurende zijn eerste jaren aldaar stuurde hij tekeningen met Romeinse stadsgezichten naar Withoos in Hoorn. Het is goed mogelijk dat deze tekeningen Withoos inspireerden tot zijn fantastische landschappen en panorama's van Rome.

Tot de leerlingen van Mathias Withoos behoorden ook zijn kinderen. De liefde voor de bestudering van de natuur heeft hij zeker aan hen doorgegeven. Ze verhuisden waarschijnlijk niet allemaal met hun vader mee naar Hoorn en hun binding aan deze stad is over het algemeen gering geweest. Twee van zijn dochters hielden zich met de schilderkunst bezig. **Alida Withoos** (Amersfoort 1660? - na 1718) schilderde vooral bloemen, planten en insecten in olie- en waterverf. Van ca. 1680 tot 1703 woonde zij in Hoorn "in de proossteeg". Daarna vertrok zij naar Amsterdam. Alida's stillevens kwamen voor in inventarislijsten van Hoornse schilderijenverzamelingen in 1715 en 1733. Een enkel werk van aquarellenschilderes **Maria Withoos** (na 1660? - na 1719?) gaat mogelijk schuil onder de naam van haar vader die zijn werk ook wel met MW merkte. Of Maria in Hoorn werkte is niet bekend.

Van zijn drie zonen schijnt de oudste, **Johannes Withoos** (Amersfoort 1648 - Duitsland 1685) hoofdzakelijk landschappen getekend en geschilderd te hebben. Hij werkte volgens Houbraken enige jaren in Rome en was daarna hofschilder bij de Hertog van Saksen-Lauenburg, in wiens dienst hij overleed. **Frans Withoos** (Amersfoort 1657 - Hoorn 1705), de jongste, reisde naar Batavia - waar

J. A. Rotius?, *stilleven*, 1639 (Catalogus Kunsthandel A. van der Meer, 1963)

schijnlijk in dienst van de compagnie. Voor Gouverneur Johannes Camphuysen schilderde hij daar insecten, planten, enz. Misschien heeft hij ook aan de tekeningen voor de werken van Georg E. Rumphius, de schrijver van het "Cruydt-boeck", meegewerkt. Zijn overlijdensdatum is overgenomen van Houbraken, maar zijn begraafakte heb ik niet gevonden in het Hoornse archief. Ook **Pieter Withoos** (Amersfoort 1654 - Amsterdam 1693), de tweede zoon, schilderde volgens Houbraken allerlei soorten insecten en bloemen met waterverf. Zijn tekeningen op aparte bladen waren bij verzamelaars zeer in trek. Pieter en Maria Withoos schilderden beiden bloemen voor Agnes Block, een nicht van Joost van den Vondel; zij liet eind 17de eeuw de bloemenhof en oranjerie van haar buitenplaats Vijverhof aan de Vecht (Flora Batava) op papier vastleggen door verschillende tekenaars.⁶

Ook de volgende twee Hoornse stillevenschilders, Johannes Bronkhorst en zijn leerling Herman Henstenburgh, deden aan die opdracht mee. Beiden werden waarschijnlijk beïnvloed door het werk van Mathias Withoos.

Johannes Bronkhorst (Leiden 1648 - Hoorn 1727) was van beroep geen kunstenaar maar pasteibakker. In zijn vrije tijd hield hij zich bezig met schilderen en tekenen. Biograaf Houbraken moet wel een persoon-

lijke vriend van hem zijn geweest, want aan deze schilder dankte hij zeer veel informatie over Hoornse schilders. Hij schrijft dat Bronkhorst dertien jaar was, toen diens vader overleed. Zijn moeder bracht hem daarna bij een neef in Haarlem in de leer om het pasteibakken te leren. Mogelijk zag hij in Haarlem de tekeningen met vogels van schilder en graveur Pieter Holstein de Oude. Hij vestigde zich in 1670 in Hoorn "in de Pieterselysteegh" en trouwde met Annetje (Gijsberts) Vermeulen. Niet lang daarna begon hij met tekenen. In die tijd kwam ook Mathias Withoos in Hoorn wonen. Volgens Houbraken oefende Bronkhorst zich zo ijverig in de kunst, dat hij onder de "Brave Konstschilders" in waterverf gerekend mocht worden. Hij werd leermeester van de Hoornse Herman Henstenburgh en schijnt Jan Verkolje tot schilderen aangespoord te hebben. Diens zoon, Nicolaas Verkolje, schilderde een portret van Bronkhorst op 78-jarige leeftijd.

Bronkhorst maakte voornamelijk fijne, miniatuurachtige tekeningen van vogels en insecten, meestal in waterverf op perkament. Zijn aquarelbladen waren zeer geliefd bij verzamelaars. Na zijn dood brachten ze soms - voor die tijd - hoge bedragen op: op een veiling in 1776 in Amsterdam wel 360 en 440 gulden. Soms kwam Johannes onder de naam "J. van Bronkhorst" voor op inventarislijsten van schilderijen.

Samen met de schilder Jan Claesz. Rietschoof taxeerde hij in 1703 de schilderijen van Willem Crap, burgemeester van Hoorn. Bronkhorst bleef vrijwel tot aan zijn dood ook pasteibakker.

Herman Henstenburgh (Hoorn 1667 - Hoorn 1726) leerde zowel het pasteibakken als de schilder- en tekenkunst van Johannes Bronkhorst.⁷ Kunstcriticus Jan van Gool besteedde enkele bladzijden aan hem. Henstenburgh begon met het natekenen en -schilderen in waterverf van etsen van de Haarlemse Pieter Holstein. Hij copieerde die etsen (vooral van vogels en landschappen) zeer nauwkeurig. In 1683 kwam hij bij zijn stadsgenoot Bronkhorst in de leer, met wie hij bevriend zou blijven. Bij een vergelijking tussen Henstenburgh en zijn leermeester komt Van Gool tot de conclusie dat hij "Bronkhorst niet alleen rustig nagestreefd [heeft], maar zelf voorbygevlogen in het schilderen met waterverf van fraeie Vogels en Lantschappen [...] dit is ten minsten zeker, dat hy zig een manier heeft weten eigen te maken, die zo zuiver, van couleur is, dat ze in veele opzichten tegen oliverf kan proef houden". Ook tegenwoordig zijn de kleuren nog mooi helder.

Henstenburgh trouwde in 1692 met Weyntje de Kneu en woonde op het Oost. Het jaar daarop vertrokken ze naar Haarlem, maar in 1694 waren ze weer in Hoorn. In deze tijd begon Henstenburgh ook ander voorwer-

H. Henstenburgh, drie tulpen, (Teylers Museum Haarlem)

pen te schilderen, bloem- en fruitstukjes, vaak verlevendigd met vogels, insecten en ander kleine dieren. Toch schijnt de kunst hem geen levensonderhoud verschaft te kunnen hebben; hij bleef zijn hele leven pasteibakker. "Hij [zat] met al zyn kunstwerk in zyne Geboortestadt als in een doofpot", aldus Van Gool.

Herman Henstenburgh schilderde zijn waterverftekeningen veelal op perkament en zwaar kardoespapier. Hij tekende de bloem- en fruitstukjes zeer natuurgetrouw, in felle levendige kleuren, op donkere achtergronden. Al spoedig ontstond het verhaal dat hij voor het bereiden van zijn verf over een geheim zou beschikken dat aan ander kunstschilders met waterverf onbekend was. Zijn aquarellen werden in die tijd gretig verzameld en bewaard in de albums van verzamelaars, vooral door Engelsen, maar ook door Hoornse verzamelaars. Zoals bij Van Gool te lezen is kwam dat doordat historieschilder Mattheus Terwesten, in verband met een opdracht, in Hoorn verbleef en het werk van Henstenburgh onder ogen

keeg. Hij bewonderde diens werk zozeer, dat hij de aandacht van kunstliefhebbers op hem wist te vestigen. Daarbij kan vermeld worden dat Van Gool, kunstcriticus en "dierschilder", een leerling was van Matheus Terwesten; hij verbleef enige tijd in Engeland om er te schilderen.

Henstenburgh liet de pasteibakkerij na aan zijn zoon **Anton Henstenburgh** (geboren Hoorn 1695). Ook hij schilderde naast zijn beroep als pasteibakker en van hem zijn aquarellen bekend. Zijn naam wordt genoemd als taxateur van schilderijencollecties van Hoornse regenten in 1765 en 1771. Hermans dochter Marijtje Henstenburgh trouwde met de (18-eeuwse) Hoornse schilder Evert Schellinger.

Als laatste stillevenschilder kan **Johannes Pietersz. Fabritius** (Midden-beemster 1636 - na 1693) genoemd worden. Volgens archiefgegevens heeft hij in Hoorn gewoond. Over zijn werk en leven is zeer weinig bekend.⁸ Johannes was een zoon van Pieter Carelsz. Fabritius en een jongere broer van de beken-

de schilders Carel en Barent Fabritius. Zijn naam komt twee keer in het trouw-register in Hoorn voor: als "weduwenaar uyt de Beemster, wonende in de Nieuwesteegh" trouwde hij in 1668 met Claesje Jans van Hallem; in 1670 trouwde hij (wonende in de Kercksteegh) met Sasje Poppes. Van Johannes zijn mij slechts drie schilderijen bekend: twee visstilleven en een bloemen- en fruitstilleven (1691). Het laatste herinnert aan Gallis en Rotius. De visstilleven (waarschijnlijk tegenhangers) geven een aantal dode vissen weer in een etalage-achtige opstelling, vergelijkbaar met het schilderij van de Grashaven van Mathias Withoos. Het is duidelijk dat in de vraag naar stilleven in Hoorn kan worden voorzien door eigen Hoornse schilders. Hun namen komen dan ook regelmatig voor in de inventarislijsten van schilderijencollecties van welgestelde Hoornse regenten. Voor een aantal stillevenschilders bracht de kunst alleen niet genoeg op, zij schilderden als "amateurs".

- wordt vervolgd -

N.B. In het vorige artikel zijn twee fouten geslopen.

Het juiste onderschrift van afbeelding 3 luidt: J. C. Rietschoof, Katschepen op de rede van Hoorn, ca. 1700 (momenteel in bruikleen aan het Westfries Museum Hoorn).

Het boek van Leenders, genoemd in de eerste noot, hoort niet in het artikel thuis.

Noten

1. Arnold Houbraken, De Groote Schouburgh der nederlantsche konstschilders en schilderessen (...), Amsterdam 1718-21.
2. H.F. Wijnman in: Oud Holland 1930, 65-6.
3. Zie o.a. L.J. Bol, Holl. Maler des 17. Jahrhunderts, Braunschweig 1969; R. Warner, Dutch and Flemish flower and fruit Painters of the 17th and 18th centuries, Amsterdam 1975, 34.
4. J. Rosenberg, S. Slive en E.H. ter Kuile, Dutch Art and Architecture 1600-1800, Harmondsworth 1982, 340
5. Zie o.a. E. Zarnowska, La Nature Morte Hollandaise (...), Brussel-Maastricht 1929, 30; B. Haak, Hollandse schilders in de Gouden Eeuw, Amsterdam 1987, 498; A.P. de Mirimonde in: Oud Holland 1958, 111-14.
6. L.J. Bol, Bekoring van het kleine, s.l. 1963, 9 (e.v.).
7. Zie o.a.: J. van Gool, De nieuwe schouburgh der Nederlantsche konstschilders en schilderessen(...), 's-Gravenhage 1750-1751, 248-56; "Herman Herstenburgh 1667-1726" in: Oud-Nieuws okt. 1976, 49.
8. Zie o.a. Ch. Brown, Carel Fabritius, Oxford 1981.

Nadat ik in het vorige nummer een en ander heb verteld over de voor- geschiedenis van Oud Hoorn, hoop ik in de drie overige nummers in dit jubileumjaar aandacht te besteden aan de geschiedenis van onze vereniging in de afgelopen 75 jaar. Het verhaal zal geenszins een uitgediepte en afgeronde studie worden, maar meer een inventariserend karakter dragen. Nooit eerder is de geschiedenis van Oud Hoorn op papier gezet, maar ik hoop hiermee materiaal aan te dragen voor verder onderzoek.

Oprichting

In zijn jaarverslag van het Westfries Museum over 1915 formuleerde secretaris Brouwer voor de zoveelste maal zijn zorgen over het behoud van oude panden.

“Mochten wij meermalen aanleiding vinden om in onze jaarverslagen te spreken van de bijzondere zorg van ons gemeentebestuur voor het onderhouden en herstellen onzer antieke stedelijke gebouwen, en daarbij den wensch uiten dat de eigenaars van particuliere huizen zouden medewerken om, in navolging daarvan, ook deze in hun tegenwoordigen toestand te behouden of onder deskundige voorlichting te doen herstellen, zoo moeten wij tot ons leedwezen constateeren, dat al zeer weinig te bemerken is van een streven in die richting onder Hoorn's burgerij. Vooral bij verkoop is de nieuwe eigenaar al zeer spoedig geneigd om “dien ouden rommel eens wat op te knappen”, en dat opknappen bestaat dan meestal in een hopelooze verminking of totale slooping en vervanging door een modern gebouw, dat, op zich zelf misschien niet onfraai, toch in 't geheel niet in zijn omgeving past en een intiem, antiek stadsgedeelte geheel bederft. Waar verzoeken en adviezen van onzen kant of van de zijde van andere vereenigingen of belangstellende particulieren in deze blijkbaar weinig of niet vermogen, daar is het meer dan tijd dat van overheidswege worde ingegrepen. Veel is reeds verloren gegaan: pogingen aanwenden om, niet alleen in Hoorn maar in alle Oudhollandsche steden, te redden wat nog te redden is moet de taak worden van de rijksregeering, maar vooral van de gemeentebesturen, zal niet de zooveel voordeel brengende stroom van vreemdelingen, die hier juist het typisch Hollandsche komen zoeken, steeds trager gaan vloeien en eindelijk geheel opdrogen”.

Bij de bespreking over de toestand van de Fraghtwagen in 1916 kwamen praktische problemen naar voren. De wens van de toenmalige eigenaar om subsidie te ontvangen

stond haaks op het feit dat het Rijk in deze tijdsomstandigheden niets gaf en de Oudheidkundige Bond en Heemschut geen geld hadden.

Uit de notulen van de commissie van toezicht op het Westfries Museum van 19 juli 1916:

“De heer Kerkmeijer zou daarom wenschen hier een Vereeniging tot behoud van antieke monumenten te stichten, maar de voorzitter ont-raadt dit”. De voorzitter was burgemeester De Jongh. Misschien werd hier de kiem gelegd voor wat door diens verre opvolger Janssens tijdens de nationale monumentenstudiedag in de Noorderkerk op 27 maart 1992 werd omschreven als “haat-liefde-verhouding (in alfabetische volgorde)” tussen gemeente en vereniging.

Op 18 oktober 1916 - de burgemeester was wegens uitstedigheid afwezig - kwam Kerkmeijer terug op zijn idee een vereniging tot behoud van oude gebouwen op te richten. Hij gaf als zijn gevoelens te kennen dat dit “toch een onafwijsbare eisch des tijds” zal blijken te zijn. Hoofdzaak in deze was wat geld beschikbaar te hebben voor eventuele subsidies, en hij verwachtte dat dit alleen mogelijk zou zijn door tussenkomst van zulk een vereniging. De zaak werd aangehouden totdat de ‘Burgemeester-voorzitter’ teruggekeerd zou zijn.

Op 22 november 1916 sprak Kerkmeijer opnieuw in de commissie over zijn plan een vereniging op te richten. De betreffende passage uit de notulen laat ik hier onverkort volgen.

“Vervolgens krijgt de heer Kerkmeijer het woord om te spreken over de door hem noodzakelijk geachte oprichting eener ‘Vereeniging voor het behoud van antieke gebouwen’. Reeds vroeger bracht hij dit idee hier ter sprake, maar vond bij de leden weinig sympathie. Toch acht hij de zaak van zeer urgent belang en de adviezen in het belang der restauratie van de ‘Fraghtwagen’ geven hem weder eenigen moed. Hij heeft een artikel voor de Hoornsche Courant geschreven om de burgerij op het belang der zaak

te wijzen en leest dit aan de vergadering voor”. (N.B. Zie voor de tekst: Oud Hoorn 4 (1982) p. 15-16. LH).

“Algemeen vindt dit artikel instemming. De voorzitter zegt dat hij vroeger gehoopt had dat de door de Gemeente geprojecteerde gevel- of schoonheidscommissie ook deze zaak zou kunnen ter hand nemen, maar die kan zich alleen met nieuwbouw bemoeien. Evenwel acht Spreker het huidige tijdstip al zeer ongeschikt om nog eene vereeniging te stichten naast de vele hier reeds bestaande. Men zal zoo moeielijk geld van de ingezetenen voor dit doel loskrijgen. Wanneer eens een vereeniging of instelling, bijvoorbeeld de Vaderlandsche Maatschappij of een vermogend ingezetene een bedrag van eenig belang wilde beschikbaar stellen, dan zou men iets kunnen doen.

De heer Kerkmeijer houdt nog een warm pleidooi voor zijn denkbeeld en zegt dat hij er in elk geval mede zal doorgaan en beproeven eenig geld bijeen te brengen.

De heer De Goede vraagt of die vereeniging alleen in Hoorn zal werken of in geheel West-Friesland, waarop de heer K. antwoordt: in Hoorn en naaste omgeving.

De heer De Vries vraagt: waarom een nieuwe vereeniging? Kan onze Commissie de zaak niet ter hand nemen en geld bijeen trachten te krijgen? De heer Kerkmeijer antwoordt: dat kan niet omdat onze Commissie geen rechtspersoonlijkheid bezit.

Toch zou, naar de meening van den voorzitter en den heer Faber, onze Commissie of een aantal harer leden het initiatief kunnen nemen en het bestuur der nieuwe vereeniging kunnen vormen, terwijl de secretaris het beter acht dat onze Commissie, in vereeniging met andere corporaties op kunstgebied, bijvoorbeeld het Teekengenootschap ‘Debutade’ een oproep doet tot de burgerij om een bijeenkomst te houden tot het stichten der nieuwe vereeniging, die dan, na constitueering, zelf haar bestuur moet kiezen.

De voorzitter stelt voor in deze zin te handelen, nadat eerst de heer Kerkmeijer zijn artikel in de krant heeft geplaatst en bewijzen van instemming heeft gevraagd en gekregen.

Aldus wordt besloten”.

Op 11 april 1917 kwam de oprichting van de vereniging naderbij en viel ook voor het eerst de naam: “Oud-Hoorn”.

Ramen 21 en 23 in 1904

"Nogmaals komt ter sprake den door den heer Kerkmeijer geuiten wensch om alhier op te richten eene vereeniging tot behoud van antieke bouwwerken. De voorzitter vraagt of de heer K. na zijn artikel in de Hoornsche Courant bewijzen van instemming heeft ontvangen. De heer K. antwoordt: ja, meerderen, een 50 tal, onder welke ook van personen buiten Hoorn. Hij zou dus willen doorgaan en de vereeniging stichten; dan is er althans een lichaam dat in deze diligent kan zijn". Maar burgemeester De Jongh probeerde het nog een keer: "De voorzitter vraagt of het nu wel het goede tijdstip is. Enkele leden antwoorden bevestigend, andere ontkennend. De heer K. blijft bij zijn gevoelen dat men moet doorgaan om klaar te zijn als er betere tijden aanbreken. Men besluit daarom dat onze Commissie te samen met het Teekengenootschap 'Debutade' eenen vergadering zal beleggen op Woensdag 6 Juni e.k. in het Stadhuis en daartoe zal uitnodigen allen die een bewijs van instemming zonden en vertegenwoordigers van de pers.

Als naam van de nieuwe vereeniging wordt door sommigen 'Oud-Hoorn' genoemd".

Kerkmeijer bleek niet meer te stoppen en de gemeente zat nu bijna definitief met Oud Hoorn opgescheept.

Op woensdag 6 juni 1917, om 8 uur 's avonds, vond dan in het stadhuis de oprichtingsvergadering plaats onder voorzitterschap van burgemeester De Jongh. In de convocatie werd het omschreven als een bijeenkomst "ter bespreking van maatregelen tot het behoud van het antieke karakter van onze stad en van hare oude bouwwerken". De uitnodiging was ondertekend door de Commissie van Toezicht op het Westfries Museum en het bestuur van het Teekengenootschap 'Debutade'. Er waren 23 personen aanwezig, onder wie burgemeester Dibbits van Zwaag, directeur Bronsveld van de Rijks H.B.S., directeur Nooteboom van de Ambachtsschool, bestuurslid Esser van de V.V.V., de hervormde predikant Van Dorp, de architecten Faber en Cramer en enkele ondernemers.

Kerkmeijer wees in zijn rede "op de smaak, die in vorige eeuwen eigendom van alle toenmaals levenden schijnt te zijn geweest. Niet beredeneerd, niet bewust, wellicht, maar als bij intuïtie gevoelden zij de vaste wetten van orde en regelmaat die overal in de natuur geldende zijn en tot uiting komen en vonden daarom vooral hunne voortbrengse-

len als van zelf de juiste verhoudingen en proportiën, ze zodoende tot kunstwerken vormende. Dit onbewuste gevoel voor het schoone is later, speciaal in de 19e eeuw, verloren gegaan, en eerst in de laatste tientallen jaren zijn ernstig willende en fijn gevoelende personen er toe gekomen om door onderzoek en opmerken die vaste wetten van orde en regelmaat in de natuur weder op te sporen en langzamerhand moeten, door opvoeding en onderwijs die wetten weder algemeen eigendom worden. Als waardevol studiemateriaal bij dezen ontwikkelingsgang kunnen, naast de natuur, vooral dienen alle overblijfselen uit die oude bloeiperiode, en deze te behouden is daarom de plicht van het thans levend geslacht". Daarom stelde Kerkmeijer voor nu te komen tot de oprichting van een vereniging tot dat doel.

Een voorlopige commissie van vijf personen kreeg de opdracht de zaak nader uit te werken. Die bestond naast Kerkmeijer uit A. Brouwer, M. Storm, P.J. Messchaert en Jb. Faber.

Kerkmeijer verklaarde op een vraag dat het doel van de nieuwe vereniging niet alleen zou zijn het behoud van oude gebouwen, maar ook het in herinnering houden van beroemde Hoornse burgers. Bij het weren van lelijke moderne bouwwerken zou men kunnen samenwerken met de gemeentelijke schoonheidscommissie, die bij een aanstaande wijziging van de bouwverordening in het leven zal worden geroepen. Kerkmeijer zag overigens alles wat het verleden van Hoorn aangaat tot het werkterrein van de vereniging. "Ook bijvoorbeeld roerende goederen, die anders voor onze stad zouden verloren gaan".

Soms verdwijnen oude gebouwen onverwacht uit het stadsbeeld en is sloping al begonnen voordat men kan ingrijpen. De burgemeester wees op een ministeriële aanschrijving die b. en w. verplichtten bij een aanvraag tot verbouwing van antieke bouwwerken hiervan direct kennis te geven aan het departement van binnenlandse zaken. "Onverwachte sloping is dus buitengesloten".

Kerkmeijer bepleitte samenwerking met de plaatselijke V.V.V., die overigens door de tijdsomstandigheden weinig actief kon zijn.

Vrijdagavond 13 juli 1917 vond om 8 uur 's avonds in het stadhuis de constituerende vergadering plaats. Op de agenda stond de behandeling van de statuten en het huishoudelijk reglement.

Veertien personen waren aanwezig; de burgemeester had afbericht gezonden. Kerkmeijer leidde de vergadering.

Het doel van de vereniging werd als volgt geformuleerd: "het behouden van de schoonheid en het in herinnering houden van het verleden der stad Hoorn en hare omgeving".

Bij de bespreking van de middelen om dit doel te bereiken wenste kapelaan Roozen te noemen de uitbreiding der kennis omtrent Hoorns verleden en de vroegere bestemming van sommige gebouwen. Voorlichting van het publiek over dergelijke zaken zou volgens hem de belangstelling moeten doen toenemen. Lezingen en excursies zouden dat doel kunnen dienen.

Uiteindelijk werd het in artikel 3 aldus geformuleerd:

- a. het verzamelen van gegevens en het verspreiden van meerdere kennis betreffende het in artikel 2 genoemde gebied;
- b. het in goeden staat behouden of doen behouden van alle onroerende goederen, die kunnen dienen ter verduidelijking en illustrering van de sub a bedoelde kennis;
- c. alle andere wettige middelen, die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Er ontstaat enige discussie over de financiële speelruimte van het bestuur. Enerzijds wenst men bij spoedeisende gevallen en bij aankoop van antieke gebouwen of voorwerpen enige vrijheid van handelen, omdat openbaarheid zou kunnen leiden tot een hogere vraagprijs. Anderzijds vinden sommigen dat voor belangrijke uitgaven de toestemming der ledenvergadering wordt voorgeschreven. Besloten wordt deze kwestie uit de statuten weg te laten en op te nemen in het huishoudelijk reglement. Daar wordt bepaald dat het bestuur de beschikking heeft over de gewone geldmiddelen van de vereniging, maar dat voor de bestemming van buitengewone geldmiddelen als subsidies, legaten, giften, erfstellingen en andere toevallige baten de machtiging der ledenvergadering nodig is.

Midden in de vergadering wordt de heer Brouwer aan de telefoon geroepen "en keert welhaast terug met de mededeeling dat de heer H. Schottee de Vries... hem heeft verteld dat een dame te Amsterdam, die onbekend wenscht te blijven, een bedrag in geld als gift voor de nieuwe vereeniging heeft toegezegd. Dit verblijdend bericht wordt door de vergadering met applaus

Mallegomsteeg in 1904

begroet". De minimum contributie wordt bepaald op 1 gulden.

Bij koninklijk besluit van 15 november 1917 werden de statuten goedgekeurd.

De commissie bleef aan als voorlopig bestuur tot aan de tweede ledenvergadering op 21 december 1917. In het eerste bestuur werden gekozen:

Johan Christiaan Kerkmeijer (42), leraar tekenen aan de Rijks H.B.S.;

Maarten Storm (53), schilder;

Jacob Faber (49), gemeentearchitect;

Adrianus Brouwer (61, secretaris Westfries Museum;

Leonardus Antonius Roozen (35), kapelaan;

Gerhard Heinrich Lückens (35), studeerder;

Klaas Zijp (33), houthandelaar.

Kerkmeijer werd president, Faber vice-president, Roozen eerste secretaris, Brouwer tweede secretaris, Storm Penningmeester en Lückens archivaris.

De Bouwplancommissie

Naar aanleiding van de dreigende sloop van de panden aan het Breed en Onder de Boompjes in 1916 was de commissie van toezicht op het Westfries Museum algemeen van gevoelen dat alleen ingrijpen van regeringswege verbetering in dergelijke betreuwenswaardige toestanden zou kunnen brengen. Voor behoud van het antieke door het geven van subsidies; tegen ontsiering van stadsgebeden door er niet in passende nieuwbouwwerken zou het gemeentebestuur een 'schoonheids- of gevelcommissie' kunnen instellen.

Besloten werd b. en w. te verzoeken de aandacht van het rijk op de bedreigde gebouwen te vestigen en de instelling van een schoonheidscommissie te overwegen.

Kerkmeijer en Brouwer verzamelden inlichtingen over de situatie in andere plaatsen en Faber bracht mede aan de hand hiervan in april 1916 rapport uit omtrent schoonheidscommissies en bemoeiingen tegen het slopen van oude bouwwerken en het verrijzen van lelijke nieuwe gebouwen.

Faber zag drie manieren om in dit opzicht te handelen:

1. b. en w. het recht geven om bij elk nieuw te stichten gebouw het uitwendig aanzicht te beoordelen en op grond van dat uitwendig aanzicht eventueel de toestemming tot de bouw te weigeren; dit kan worden opgenomen in de bouwverordening;
2. dit recht te beperken voor bouwwerken op door de gemeente ver-

kochte of in erfpacht gegeven terreinen;

3. door het optreden van particuliere verenigingen of commissies, die het oude interessante trachten te behouden en het nieuwe in de goede richting trachten te sturen.

Faber vond de tweede manier weinig afdoende; de derde kon alleen succesvol zijn als men subsidies kan geven. De eerste manier kon aanleiding geven tot moeilijkheden met de bouwondernemers, die in Hoorn dikwijls hun ontwerpen laten maken door een timmerman, niet door een deskundig architect. Bovendien was het de vraag of de provincie hiervoor goedkeuring zou geven.

De burgemeester achtte het gewenst om maar direct flink door te tasten, de bouwverordening te wijzigen en dan maar af te wachten of er verzet komt. Faber vreesde toch ernstige bezwaren van de bouwers en vond officieus overleg met hen, adviezen en besprekingen gewens-ter dan de officiële weg.

Besloten werd de wensen van de commissie omtrent het wijzigen van de bouwverordening schriftelijk ter kennis van de gemeente te brengen. In december 1917 vroeg de gemeente aan de museum-commissie "voorlichting omtrent inrichting en werkwijze der in te stellen Schoonheids-commissie". De secretaris had een ontwerp-reglement gereed-gemaakt dat in discussie werd gebracht. Faber meende dat men zich voorlopig geen al te grote illusies omtrent de resultaten moest maken. Elders heeft men grote teleurstellingen ondervonden. Deze voor Hoorn tot een minimum te beperken zal alleen dan mogelijk zijn, wanneer de commissie zorgt vooraf, dus voordat een bouwontwerp geheel gereed en aan b. en w. ingezonden is, in overleg te treden met bouwondernemers of architecten. Dan wil men allicht nog een advies aannemen en een wijziging aanbren-gen, eerder dan wanneer het plan uitgewerkt is. Ook waarschuwde Faber tegen "het willen doordrijven van een eigen stijl, door enkele pre-dominerende leden van de commissie. Dit veroorzaakt ter Amsterdam telkens groote moeilijkheden!"

De burgemeester was het met Faber eens dat preventief werken altijd het beste is. Faber merkte nog op dat men in de meeste gevallen tevreden zal moeten zijn als bepaald lelijke wansmakelijke bouwwerken kunnen worden geweerd. Monumentale gebouwen worden in

Hoorn toch weinig of niet gesticht. Kerkmeijer voerde daarentegen aan dat ook een klein eenvoudig ge- bouw werkelijk schoon kan zijn. Hij kende voorbeelden van kleine, onbetekenende huisjes die door een betrekkelijk geringe ingreep van een wansmakelijk tot een schoon geheel werden omgewerkt.

De commissie wenste de naam 'Schoonheidscommissie' te behou- den. Maar die commissie zou dan moeten zorgen dat alle bouwkundigen en architecten hier ter stede zouden weten dat de gelegenheid bestaat vooraf hun bouwontwerpen met de commissie te bespreken.

Bij de artikelsgewijze behandeling van het reglement verlangde de mu- seumcommissie dat alle ontwerpen in handen der Schoonheidscommis- sie zouden komen. Voor het overige werd het ontwerp van de secretaris in grote lijnen overgenomen. Op 23 januari 1918 deelde de burgemees- ter mee dat b. en w. twee wijzigin- gen in het concept-reglement had- den aangebracht: de naam was ge- wijzigd in 'Bouwplancommissie' en de gesalarieerde secretaris buiten de commissie was geschrapt. Een der leden zou dus secretaris (te-vens penningmeester) moeten zijn.

Al op 7 juni 1917, de dag na de op- richting van Oud Hoorn, had de ge- meenteraad een nieuw artikel 10a toegevoegd aan de bouw- en wo- ningverordening. Het luidde als volgt:

"Het uiterlijk van een gebouw, met al wat daartoe behoort, hekken, mu- ren en dergelijke, moet zoodanig zijn dat het noch op zich zelf, noch in verband met de omgeving uit een oogpunt van welstand aanstoot kan geven".

Op 16 januari 1918 keurde de raad het reglement voor de bouwplan- commissie goed. De installatie vond plaats op 8 februari. In de commis- sie werden benoemd namens Oud Hoorn J.C. Kerkmeijer, P. Noot- boom, ds. J. van Dorp en G.M. de Jongh Schiffer. Voorts maakte ge- meentearchitect J. Faber deel uit van de commissie en werden als buitengewoon lid aangewezen W. van der Pluijm, architect te Amster- dam, namens de Nederlandsche Oudheidkundige Bond en P.N. Leg- uit, architect te Alkmaar, namens de Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst.

Met de komst van Oud Hoorn en de instelling van de bouwplancommis- sie was de grondslag gelegd voor een intensieve bemoeienis van zo- wel gemeentelijke als particuliere zijde met bouwplannen in de bin- nenstad van Hoorn.

Stadsbeeld-restauratie-wijzigingen-verval *J.M. Baltus*

d.d. 15 mei 1992

Achterom 29 Voormalig 'bananenpakhuys' met tuitgevel en jaartal 1770. Plan voor restauratie en verbouw.

Achter de Vest enz. Diverse poortjes worden gerestaureerd; Schutterspoortjes, Admiraliteitspoortje, Oudevrouwenhuispoort, Weeshuispoort, poortje Claes Stapelshof, Pietershof poort, poortje in Wisselstraat, poortje naast Lutherse kerk, poort naast Rode Steen 15, later ook andere poorten, zoals die van het Statenlogement.

Achter de Vest 34

(gem. monument) Gymnastiekzaal. Uitbreiding gepland t.g.v. Showband Hoorn.

Appelhaven 26 Voormalige kapsalon; wordt verbouwd tot restaurant.

Bierkade 10 (rijksmonument) Eigendom ver. Oud Hoorn. Krijgt grootonderhoudsbeurt.

Breed 12 (rijksmonument) Eigendom ver. Oud Hoorn. Plan voor restauratie en verbetering.

Commandeur Ravenstraat e.o.

Naast spoorlijn wordt terrein bouwrijp gemaakt voor aanleg tweede spoorlijn.

Dal 9 (rijksmonument)

Sint-Pietershof. Enkele kleine woon-eenheden worden verbouwd tot grotere.

Duinsteeg 15 (rijksmonument)

Restauratieplan met wijzigingen.

(Korte) Achterstraat 2 (monument) Mariakapel. Stichting Stadsherstel gaat kapel restaureren; inwendig verbouwingsplan.

(Korte) Achterstraat 9-11-13

Markante pakhuysjes, gesloopt voor nieuwbouw.

Gedempte Appelhaven Plan om huisjes naast Koetshuis te slopen voor nieuwbouw.

Gedempte Turfhaven 28-30 (beelbep.) Winkelpanden; uitwendig stijlvol herbouwd met twee onderpuien.

Gedempte Turfhaven 68 Kleinste pakhuysje van Hoorn; voorbeeldig gerestaureerd.

Appelhaven, hoek Bottelsteeg

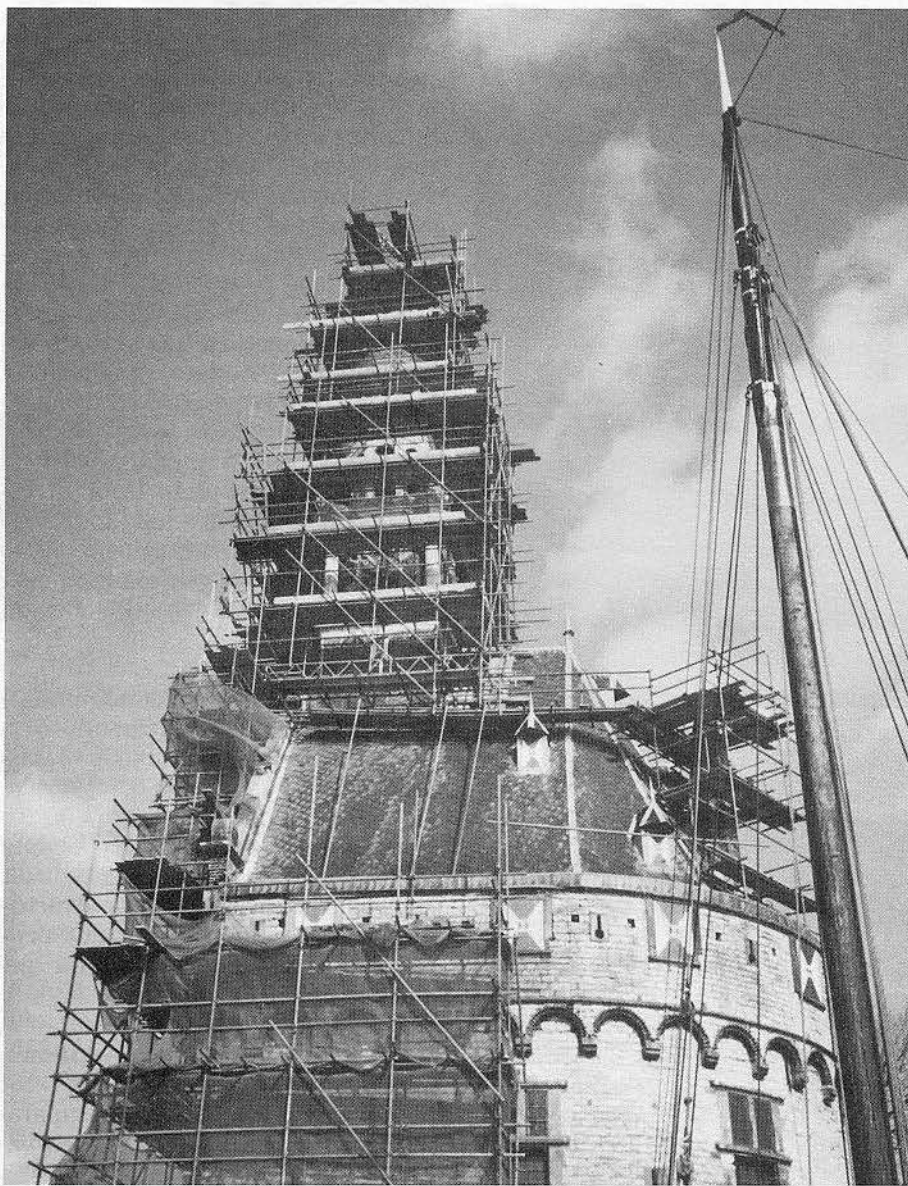

Gedempte Appelhaven, sloopplannen

Gedempte Turfhaven 28-30: fraaie onderpuien

Hoofdtoren ingepakt

Kerkplein 2, hoek Pieterseliesteeg

Grote Noord 15-17 (rijksmonument) R.K. Kerk uit 1882. Stichting Koepelkerk; restauratie in volle gang. Stichting wil oorspronkelijke kleuren weer zoveel mogelijk herstellen.

Grote Noord 19 Pastorie Koepelkerk; wordt verbouwd om sportzaak over twee verdiepingen te herbergen en een aantal appartementen.

Grote Oost 70 (rijksmonument) Woonhuis; wordt gerestaureerd en opgeknapt.

Grote Oost 3 (rijksmonument) Voormalige antiekzaak. Wordt inwendig verbouwd voor nieuwe functie.

Hoofd 2 (rijksmonument) Hoofdtoren uit 1532. Restauratie van bouwvallige straatgevel i.o.v. gemeente Hoorn in volle gang.

Hoofd Vishandel tussen voormalige visafslag en lindeboom (geplant 1987 door Oud Hoorn) verbouwd met overkapping.

Italiaanse Zeedijk 51 Kap door storm dakpanloos.

Italiaanse Zeedijk 88 Woonhuis; gerestaureerd.

Julianapark Er wordt gestoeid met plannen omtrent andere functies in en bij het park.

Karperkuil Plan voor bouw van groot woningcomplex aan ABC-zijde.

Kerkplein 2 Hoek Pieterseliesteeg; winkelpandje met 17de-eeuwse constructie. Verbouwd met wijziging deur/vensters

Kerkplein 20-21 Woonhuizen; inwendig verbouwd

Kerkplein 35 Café; onderpui gewijzigd en gevel opgeknapt.

Kerkstraat 10 (rijksmonument) **Huis Verloren.** Linkerstijlkamer en exterieur-onderdelen voorbeeldig gerestaureerd.

Nieuwe Noord 56-58 (rijksmonumenten) Gebied om deze halsgevels uit 1730 (bedrijf R. Groot); plan voor bouw winkelcentrum met kleinschalige winkels.

Nieuwsteeg 24, hoek Kruisstraat Winkelpand, interieur aangepast voor nieuwe winkelfunctie.

Vogelvluchtblik op Oostereiland

Monumentale plataan t.o. Ramen

Onder de Boompjes 21 (rijksmonument) VOC-pakhuis; ruimte voor theater, tentoonstellingen en documentatiecentrum, onder beheer van Stichting Het Pakhuis, door Stichting Hiaat, Stichting Achterstraat, en vereniging Oud Hoorn. Plannen voor verdere verbetering accommodaties.

Oostereiland Omvangrijk gevangeniscomplex met o.a. 19e-eeuwde bebouwing en oudere fragmenten. Over nieuwe functie(s) wordt nagedacht.

Rode Steen/Kerkplein Door diverse belanghebbenden en door vereniging Oud Hoorn wordt bij de gemeente aangedrongen om te komen tot een plan voor een stijlvoller en schoner plein.

Rode Steen 7 (rijksmonument) 17e-eeuws woon/winkelpand. Verbouwd tot restaurant De Kaasmarkt.

Veenenlaan Voortbestaan oudste arbeiderswoningcomplex uit 1909 is gewaarborgd door overname van het complex door de Stichting Stadsherstel. Restauratie gestart.

Westerdijk (provinciaal monument) Bedreigd door plan tot nieuwbouw hotel-annex-zwemparadijs. Plan om te starten na bouwvakantie 1988 (!). Nu plan voor hotel met medische praktijk. Start bouw volgens zeggen: augustus 1991.

Westerdijk (provinciaal monument) Belaagd door plan voor groot recreatiegebied met eilandvorm in IJsselmeer. Oud Hoorn heeft bezwaarschrift hiertegen ingediend.

Zon 11 (rijksmonument) 17e-eeuws woonhuis (thans opslagruimte). In ernstige staat van verval.

Gemeente Hoorn Besluit college om belangrijke bomen op gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen.

Gravenstraat 21 Pand uit 1889. Wordt verbouwd tot bedrijfs- en woonruimte door Stichting Stadsherstel.

Merkwaardigheden en minder bekende aspecten van het historische Hoorn

In de vorige aflevering trof u geen opgaven aan, derhalve kan er nu geen prijswinna(a)r(es) bekend gemaakt worden. Maar mogelijkserwijs gebeurt dat de volgende keer wederom, daar ik de huidige zoekfoto's zelf knap lastig vind. Het is dat ik ze zelf gemaakt hebt, anders zou ik mee moeten speuren. In ieder geval een prettige, zomerse speurtocht toegewenst.

Foto 1: Een kelderraam, fraai omlijst door acanthuisversiering. Om te helpen: ooit bewoond door een erelid van Oud Hoorn

Foto 2: Een dakkapel met een hijstoestel (niet die van Achterom 64, die is al aan de beurt geweest). Om te helpen: woonhuis van wat in Vlaanderen een schepen heet.

Foto 3: Eerste steen, de oudste in heel Hoorn: 10 april 1846. Om te helpen: het is het laatste huis van de straat.

Foto 4: Een eenhoorn met het wapen van Hoorn. Pas er op dat u de juiste noteert: er zijn nogal wat eenhoorns in Hoorn aan gevels geplakt.

Graag uw oplossing (schriftelijk) naar J.M. Baltus, Grote Oost 98-100, 1621 BZ Hoorn. Onder de goede inzenders wordt de traditionele boekenbon verloot. Graag ook wat informatie over de afgebeelde zaken of panden.

foto 1:

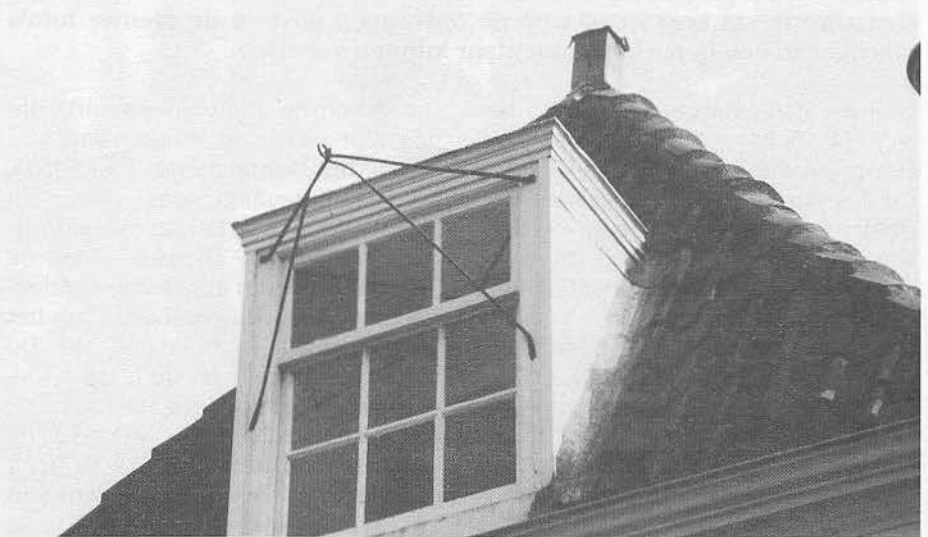

foto 2:

foto 3:

foto 4:

Door werkzaamheden voor een ander deel van de jubileumviering moet helaas mijn bijdrage dit keer aan deze rubriek helaas slechts bescheiden zijn. Ik zal kort ingaan op de ontvangen post en de nieuwe foto's slechts van een beperkt commentaar kunnen voorzien.

Nieuwe foto's ontving ik van de heren H.P. Dekkers en J. de Rooy uit Hoorn en mevrouw Ria van de Berg uit Leersum, terwijl mevrouw Kaldenbach uit Wijde wormer me nog wat informatie toestuurde over de rooms katholieke gymnastiekclub die de vorige maal te zien was op de foutief genummerde pagina 89. Voorts gaven Hans Rijswijk en de heer De Visser mij informatie respectievelijk over de groepsfoto op het Doelenplein en de opname met de vijf dames voor het pand Binnenluiendijk 3. Hierbij mijn bijzonder hartelijke dank voor uw foto's en informatie.

Van de katholieke gymnasten waren de meeste namen bekend. Mevrouw Kaldenbach schreef me echter, dat het jongetje Rustenburg 4) Ad heette. Hij was de zoon van Piet Rustenburg, die de expediteur op Enkhuizen was en op het Achterom woonde.

Dat gebeurde in die goede oude tijd nog met paard en wagen. Dan was er nog het Duitse meisje Ciska (51). Haar familienaam was Gilet. Zij kwam tijdens de Eerste Wereldoorlog naar Hoorn. Zij werd door de grootouders van mevrouw Kaldenbach, die café 'de Posthoorn' op het Breed dreven in huis gehaald. De band tussen haar en de familie Kaldenbach bleef nog lang bestaan.

Hans Rijswijk vertelde me, dat de groep die op het Doelenplein gefotografeerd is, bestaat uit leden van de gymnastiekvereniging 'Always forward'. Hij herkende alleen zijn vader, de tweede van links, dat was dus de onderwijzer Rijswijk.

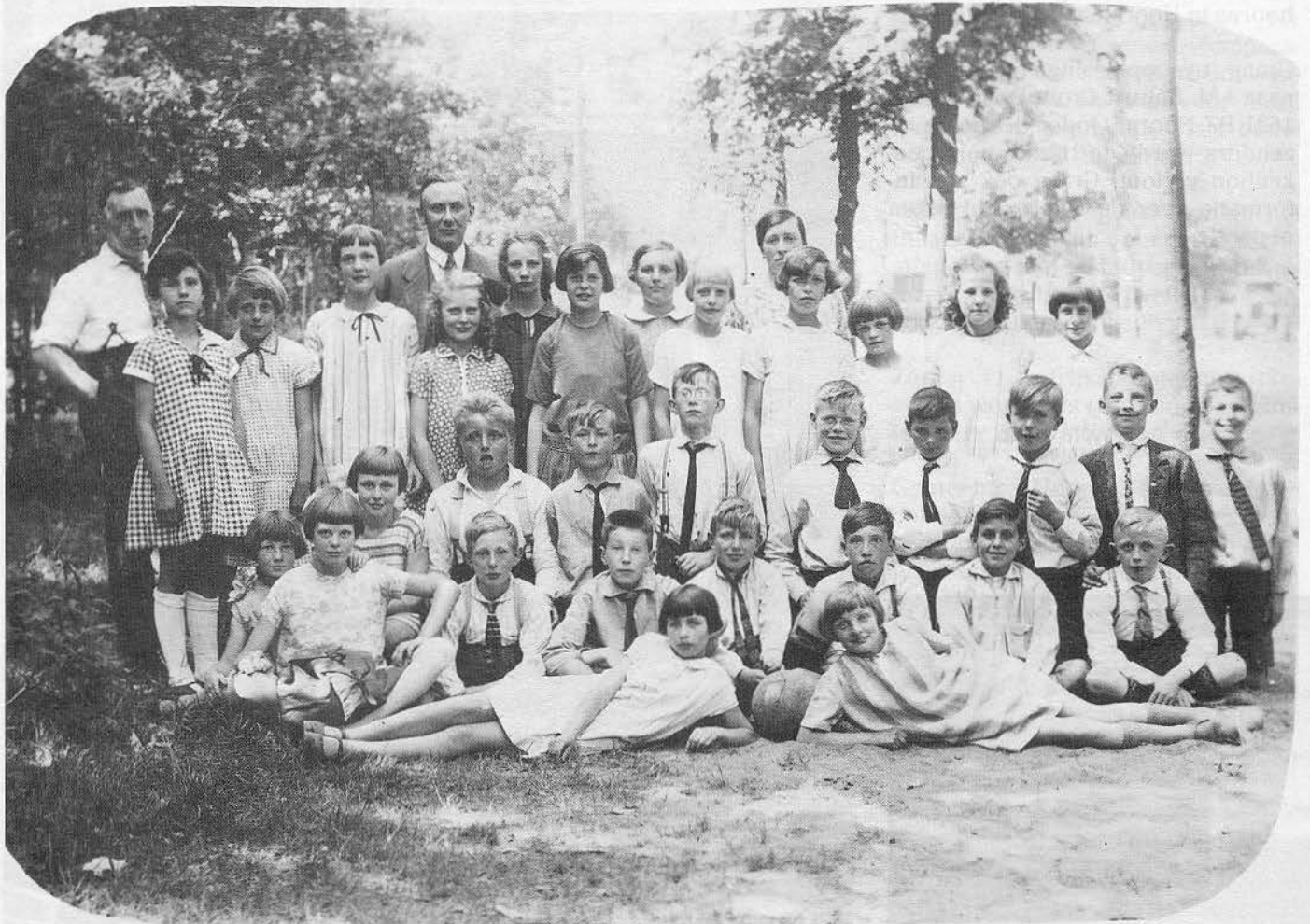
Volgens de heer De Visser was de opname van de dames voor Binnenluiendijk 3 zo'n 25 à 30 jaar geleden gemaakt. Het betrof een modeshow van historische kleding, die wegens de kleine maten van de kledingstuk-

ken door kinderen getoond werden. Het meisje rechts op de bank was waarschijnlijk de dochter van de doopsgezinde predikant De Vries, in de deur stond mogelijk een meisje Hakhof. Terloops merkte de heer De Visser ook nog op, dat de deur die op blz. 97 te zien was, afkomstig was van het gesloopte pand naast het oude Sint Jans Gasthuis aan de Koepoortsweg en niet verhuisde naar het pand Binnenluiendijk 4, maar naar het Westfries Museum. Hetgeen ook niet juist is. De deur behoort nu waarschijnlijk tot de verzameling van het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen.

Dan de nieuwe foto's. De eerste is er een uit de collectie van mevrouw Kuipers, waaruit we reeds verschillende malen iets lieten zien. Het is een groepsfoto van een schoolklas op vakantiereis. Geen enkele naam is bekend. Aan de lezers om me daarover iets meer te vertellen.

De tweede opname komt van mevrouw Rijswijk-Holle. Het is de eerste klas van de voorbereidende

Schoolklas op vakantiereis

Vorbereidende klas normaalschool

school voor de normaalschool, de onderwijzersopleiding dus, in 1915. Graag ook de namen van de afgebeelde leerlingen.

Een volgende klassiefoto ontving ik van de heer E. de Vries. Het is volgens de mededeling op de lei mid-

den voor, klas 6b. De foto moet ca. 1918 gemaakt zijn achter de vroegere ULO-school aan de Messchaertstraat. Een van de leerlingen is Cornelis Adriaan de Vries, de vader van de inzender.

Van de nieuw ontvangen foto's

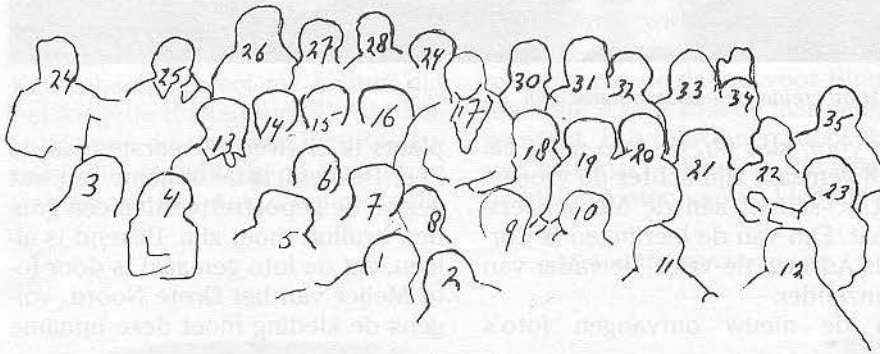
plaats ik er twee. De eerste, van de heer Dekkers, is de opname van wat gezien de geportretteerden een gouden bruiloft moet zijn. Bekend is alleen, dat de foto gemaakt is door foto Meijer van het Grote Noord. Volgens de kleding moet deze opname

Schoolklas Messchaertstraat

Gouden bruiloft

Kleuterschool Wisselstraat

in de vijftiger of begin zestiger jaren zijn gemaakt. Eigenlijk is dat te laat en ook nemen we geen familiefoto's op, maar hopelijk zijn het bekende Hoornse mensen.

De heer De Rooy stuurde me nog een ouderwetse klasfoto van de kleuterschool aan de Wisselstraat uit 1932/33. Aan de hand van de schets kunt u de ontbrekende namen aanvullen. 1 Siem Broertjes, 2 Henk Brongers, 3 Henk Scholten, 4 Wim Broerse, 5 Dientje Siks, 6 Guusje Bolten, 7 Co de Rooy, 8 Stef van Geelen, 9 Gerda Droste, 10 Gerda Butveld, 11 onbekend, 12 Jannie Groot, 13 onbekend, 14 onbekend, 15 Jaap Mantel, 16 onbekend, 17 jufvrouw Janknecht, 18 Henk Kracht, 19 Aafje Krone, 20 Jaap Kramer, 21 meisje Buulens, 22 onbekend, 23 Ensink, 24 Sjaak Korver, 25 onbekend, 26 Kees Ott, 27 Mieke Joosten, 28 Wilhelm, 29 Jo Vlaar, 30 Joop Visser, 31 misschien Derkinderen, 32 onbekend, 33 Aafje Bruin, 34 onbekend, 35 onbekend.

Dat was het voor dit keer. Ik wens u veel succes bij het oplossen.

Geachte heer Saaltink,

Hoewel de brief van mevrouw Ekkel-Groet (Oud Hoorn 1/92) aan de red. comm. is gericht, voel ik me er toch bij betrokken en wil ik, van mijn kant, graag uitleggen hoe de vork in de steel zit. Over de Hoornse Joffers hoorde ik in 1967 toen ik met één van de reizen v.h. Genootschap Oud West-Friesland mee was. In een gesprek over 'vroeger' viel de naam Hoornse Joffers. Omdat ik altijd veel belangstelling heb gehad (en nog) in het werk van de Amsterdamse Joffers (Lizy Ansing enz.), werd ik, net als u, getroffen door de naam. Toen hoorde ik wat ik al schreef op blz. 131: een groep dames die in Hoorn op school waren geweest, nu in Amsterdam wonen en af en toe bij elkaar komen. Met veel plezier volg ik altijd de rubriek 'Men vraagt ons'. Geweldig dat u daar zoveel tijd in steekt om alles duidelijk te maken bij de foto's enz. Tussen Mulo en huwelijk werkte ik bij de Kamer van Koophandel in Hoorn. Daardoor ken ik uit die tijd veel Horinezen. Als ik dus kan helpen met namen van personen, die ik herken, schrijf ik wel een briefje. Zo ook met de H.J. Toen er in het volgende nr. géén reactie kwam, dacht ik, 't is ook al zo lang geleden, die club bestaat wel niet meer, anders had er wel iemand iets laten horen. Ik wilde juist weer namen doorgeven en ik schreef daar meteen bij wat ik wist over de H.J., Door de brief van mevrouw Ekkel in Oud Hoorn 1/92 is nu bekend geworden, dat de Hoornse Jofferkring nog wel degelijk bestaat en dat het niet alleen dames uit Amsterdam zijn die bij elkaar komen. Als u dit schrijven in zijn geheel wilt opnemen, vind ik dat heel prettig. Daarvoor dan mijn dank.

*Met vriendelijke groeten
A.C. Koolhaas-Gijzelaar*

Hoogleraar op studiedag in Hoorn:

Particuliere monumentenzorg verdient steun en waardering

De Oosterkerk was begin april ontmoetingsplaats voor een groot gezelschap deskundigen, dat deelnam aan de Nationale Monumentenstudiedag. Interessant daarbij was de toespraak van A. van der Woud, lid van de raad voor cultuurbeheer en hoogleraar architectuurgeschiedenis aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Volgens hem staan architecten en monumentenzorg vaak op gespannen voet met elkaar.

Dat is, zei hij, niet alleen een gevolg van problemen op financieel terrein (het rijksbudget voor restauratie en onderhoud van monumenten is in tien jaar tijd met 55 procent gedaald tot een totaal van f. 87 miljoen, terwijl er aanvragen voor meer dan een half miljard liggen) er zijn ook strubbelingen op het gebied van de beroepsethiek. Zodra een monument een nieuwe bestemming moet krijgen, ontstaan er wrijvingen met de hedendaagse architectuur. Een voorbeeld daarvan noemde hij de restauratie van de Amsterdamse Waag.

Architecten leren in hun opleiding, dat ontwerpen vooral oorspronkelijk moeten zijn. Dat geldt zowel voor nieuwbouw als voor restauratie van monumenten. Kunst is nog altijd de allerindividueelste expressie van allerindividueelste emotie. Naarmate een ontwerp zich visueel onderscheidt van het andere wordt het lonender. Volgens Van der Woud hebben de meeste architecten echter hoogstens het niveau van een orkestmusicus, maar ze gedragen zich het liefst als solist. Woorden als imitatie, nostalgie en illusie hebben in de oren van architecten, opdrachtgevers en gemeentebesturen een nare klank. Waarom eigenlijk? vroeg Van der Woud zich af. Wat is er tegen imitatie, tegen nostalgie?

Hij stelde vast, dat in onze samenleving alles al wordt geïmiteerd (auto's, kleding, gedrag, muziek) en dat er bovendien veel nostalgie in zit. Weldenkende mensen zeggen altijd, dat zij een beschermd stadsgezicht niet willen 'bevriezen', maar ook dat woord vindt Van der Woud retoriek. Bevriazing suggereert dood, maar de vraag waar het om gaat is of men iets wil bewaren of veranderen - niets meer of minder dan dat.

In 1851 wandelde Jozef Alberdingk Thijm door Hoorn en noteerde dat

aan alle oude gebouwen een verhaal vastzat. De geschiedenis van de stad bleef via die monumenten een levend onderdeel van de culturele context van de burgers en om die burgers ging het bij Thijm: "Voed dat volk dan met de gedenktekens dier geschiedenis: geen betere waarborg voor maatschappelijke orde dan de steun van een nog sprekend verleden".

Volgens Van der Woud zijn er de komende jaren drie acties nodig:

1. Modernisering van de monumentenzorg; men moet terug naar de bron, naar de vraag waar het ook alweer om ging. Op korte termijn is een wetswijziging nodig die verschillen in zwaarte van bescherming (monumenten met een A- en een B-status) legitimeert met de daaraan gekoppelde subsidievoorwaarden.
2. Gemeenten moeten de taak krijgen bepaalde plaatsen te 'bevriezen', zo dat architecten verplicht worden zich daaraan aan te passen.
3. Particuliere monumentenorganisaties dienen zich de zorg voor het publiek aan te trekken, daarbij geïnspireerd door de belangenorganisaties op natuurgebied.

Van der Woud stelde tenslotte voor, dat minister d'Ancona in haar komende cultuurnota een einde maakt aan het eigenaardige ontmoedigingsbeleid van haar departement tegen de particuliere monumentenorganisaties. Dit zou juist moeten veranderen in steun en waardering voor al diegenen die met veel vrijwilligerswerk de zorg voor monumenten op hun schouders nemen. De particulieren dienen er naar te streven, dat monumentenzorg prominent op de lokale politieke agenda's komt te staan, net als in het verleden toen de rijksoverheid zich er nog niet mee bemoeide.

De lezing van Van der Woud is ons uit het hart gegrepen. Daarom maken wij er ook graag melding van.

(H.L.)

Komende jubileumactiviteiten

Onderstaand een opgave van de jubileumactiviteiten van Oud Hoorn tot eind september a.s. In het septembernummer zal dan de laatste opgave van het jubileumjaar verschijnen.

19 juni 1992:

3e Avondwandeling:

Om 19.30 uur start de 3e avondwandeling in de serie van 7, deze keer onder het thema: "Kloosterwandeling".

3 juli 1992:

4e Avondwandeling:

Het thema van deze wandeling is "Noorderkerkwandeling". De start is wederom om 19.30 uur.

17 juli 1992:

5e Avondwandeling:

Onder de titel "Gewonnen en Verloren" kan men vanaf 19.30 uur kennis nemen over wat in Hoorn aan winst is geboekt en wat verloren is ge-

gaan op het gebied van de lokale monumenten.

31 juli 1992:

6e Avondwandeling:

Deze wandeling heet "Grote Oostwandeling". Start als gewoonlijk 19.30 uur.

14 augustus:

7e Avondwandeling:

Deze laatste wandeling van het seizoen 1992 gaat van start om 19.30 uur en staat onder de noemer "Walpenwandeling".

11 september 1992:

Jubileumdag

In de Noorderkerk start om 13.30

Beeld van een van de vorige activiteiten. Bloemenhulde voor Margreet van Hoorn, die in een gedicht haar liefde voor de stad beleeft. Rechts Loes Rensema, links Ton van Weel.

uur, op uitnodiging, deze dag met de presentatie van de "Kroniek van Hoorn" en een officiële receptie. Om 16.00 uur eveneens in de Noorderkerk de opening van de speciale tentoonstellingen, die vanaf 12 september in het Westfries Museum te zien zullen zijn.

15 september 1992:

Verschijningsdatum Kwartaalblad Oud Hoorn, 14e jaargang nr. 3.

Verenigde Spaarbank steunt cultuur in Hoorn

Toegegeven, het was voor Oud Hoorn even wennen om 'buiten de vereniging' financiële steun te vragen voor de vele activiteiten in het kader van het jubileumjaar. We wilden nu eenmaal niet dat de festiviteiten gefinancierd zouden moeten worden ten nadele van de gebruikelijke verenigingsactiviteiten. Maar omgaan met sponsors en soortgelijke geldverstrekkers behoort niet tot de dagelijkse bezigheden van de bestuursleden.

Inmiddels zijn we halverwege het jubileumjaar 1992 en de verstandhouding is ronduit goed te noemen. Op niet nadrukkelijke manier manifesteert de Verenigde Spaarbank, die f. 8000,- fourneerde, zich tijdens de jubileum-evenementen en ook de verenigingsleden profiteren zelf van de samenwerking.

Het is prettig te kunnen constateren dat de contacten die Oud Hoorn met de VSB onderhoudt, hebben geleid tot een verheugend vervolg.

Enkele weken geleden ontving de Stichting Het Pakhuis, die het beheer voert over de activiteiten in

het linker VOC-pakhuis aan Onder de Boompjes een belangrijke financiële gift.

De Stichting VSB Fonds (een fonds dat is voortgekomen uit de Verenigde Spaarbank en uitkeringen doet in de sociaal-maatschappelijke sfeer: kunst, cultuur, gezondheidszorg, sport, recreatie en milieu bijv.), heeft Stichting Het Pakhuis bevoordeeld met een gift van f. 55.000, steun die 'betrekking zal hebben op de verbouwing en inrichting van Het Pakhuis' (zoals de desbetreffende VSB-brief het formuleert).

Zoals u weet behoort onze vereniging tot de drie participanten die gebruik maken van het pakhuis: de ruime bovenverdieping ervan is ons domein. Een deel van het bedrag dat het VSB Fonds beschikbaar stelt, kan door ons worden besteed aan voorzieningen die ons 'domein' (nog) beter geschikt maken voor onze doeleinden.

Zo komt dus van het een het ander en Oud Hoorn is ook nu weer de VSB zeer erkentelijk.

Mededeling

'Kent u ze nog... de Hoornsen'

Op dit leuke fotoboekje uit 1981 geschreven en toegelicht door wijlen de heer Ridderikhof heeft Dekkers een zeer uitvoerige index gemaakt. Deze index is voor belangstellenden tegen de kostprijs van ca. f. 6,- te verkrijgen bij de opsteller.

Van het fotoboekje zelf zijn nog enkele exemplaren aanwezig bij Bruna, Ged. Turfhaven te Hoorn.

Om een idee te krijgen van de belangstelling voor deze index wordt u verzocht liefst met een briefkaartje uw bestelling te plaatsen bij: H.P. Dekkers, De Hulk 8, 1622 DZ Hoorn.

Voor eventuele inlichtingen kunt u bellen onder tel. 02295-1615.

Voor de goede orde: financieel heeft de opsteller nauwelijks belang bij de verkoop tegen kostprijs, maar de index is beschikbaar voor de liefhebbers als service.